

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA ÁZIJSKÝCH ŠTUDIÍ

**CHARAKTERISTIKA SÚČASNÉHO
CHONGQINGSKÉHO DIALEKTU SO
ZAMERANÍM NA JEHO GRAMATICKÚ
ANALÝZU**

The Characteristics of Modern Chongqing Dialect and its
Grammatical Analysis

Magisterská diplomová práca

Vedúci práce: Mgr. David Uher, PhD.

Študentka: Jana Koperdanová

Olomouc 2011

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Bc. KOPERDANOVÁ Jana	Studenec 131, Studenec	F070523

TÉMA ČESKY:

Charakteristika současného chongqingského dialektu so zameraním na jeho gramatickú analýzu

NÁZEV ANGLICKY:

The Characteristics of Modern Chongqing Dialect and its Grammatical Analysis

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. David Uher, Dr. - ASH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Diplomová práce bude vypracovaná podľa nasledovných bodov:

1. Stručný vývoj modernej čínskej dialektológie
2. Klasifikácia čínskych dialektov
3. Charakteristika chongqingského dialektu
4. Vzťah dialektu a štandardnej čínštiny definovaný jazykovou legislatívou ČLR
5. Fonologický systém chongqingského dialektu
6. Gramatická analýza chongqingského dialektu
7. Gramatická a lexikálna analýza textu v chongqingskom dialekte

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- LIANG, Deman (1981): Sichuan fangyan yu putonghua. Sichuanský dialekt a štandardná čínština. Chengdu: Sichuan renmin chubanshe.
- HONG, Shen (2010): Chongqing fangyan yu chengshi wenhua. Chongqingský dialekt a kultúra mesta. Chongqing: Chongqing daxue chubanshe.
- DI, Shiyu (1996): Chongqing fangyanzhi. Záznam chongqingského dialektu. Chongqing: Xinan shifan daxue chubanshe.
- DI, Shiyu (2003): Hanyu fangyan xue. Štúdium čínskej dialektológie. Chongqing: Xinan shifan daxue chubanshe.
- DI, Shiyu (1986): Hanyu fangyan yu fangyan diaocha. Čínske dialekty a ich výskum. Chongqing: Xinan shifan daxue chubanshe.
- CHAPPEL, Hillary. Sinitic Grammar: Synchronic and Diachronic perspectives. Oxford: Oxford University Press, 2001. ISBN: 0-19-829977-X.
- KURPASKA, Maria. Chinese Language(s). A Look Through the Prism of the Great Dictionary of Modern Chinese Dialects. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co, 2010.

Podpis studenta:

Datum:

11.05.2011

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Prehlasujem, že som magisterskú diplomovú prácu spracovala samostatne a uviedla v nej všetky použité pramene a literatúru.

Olomouc, 16, mája 2011

.....

ANOTÁCIA

Táto diplomová práca si kladie za cieľ charakterizovať súčasný chongqingský dialekt rozšírený v meste Chongqing so zameraním na jeho gramatickú analýzu. Práca zaraďuje daný dialekt do všeobecnej klasifikácie čínskych dialektov, zaoberá sa vplyvmi na jeho formovanie, metódou zápisu slovnej zásoby a vzťahom dialektu a štandardnej čínštiny definovanej jazykovou legislatívou ČĽR. Zvláštna pozornosť je venovaná skúmaniu gramatických aspektov, ktoré charakterizujú chongqingský dialekt a odlišujú ho od štandardného jazyka. Práca sa zároveň zaoberá vzájomnou interakciou dialektu a Putonghua medzi mladou vzdelanou generáciou narodenou v Chongqing. V závere sa táto štúdia pozastavuje nad možným budúcim vývojom chongqingského dialektu, ktorý dôsledkom jazykovej legislatívy, zvyšovaním vzdelanosti obyvateľstva a rýchlym ekonomickým rastom Chongqingu bude teoreticky meniť svoj charakter.

Na tomto mieste by som rada vyjadrila vreľé poďakovanie pánovi Mgr. Davidovi Uhrovi, Ph.D. za odborné a ústretové vedenie mojej práce

OBSAH

Úvod.....	19
Metodika práce	20
Technické poznámky	22
Definovanie terminológie	23
1.1. Dialekty alebo jazyky.....	23
1.2. „fāngyán 方言“ verzus „dialekt“	23
1.3. Definovanie termínu „chongqingský dialekt“	24
KAPITOLA I.....	25
1. Stručný vývoj modernej čínskej dialektológie.....	25
2. Klasifikácia čínskych dialektov	28
2.1. Kritéria klasifikácie čínskych dialektov	28
2.2. Klasifikácia čínskych dialektov do 10 hlavných skupín	29
3. Charakteristika chongqingského dialektu	32
3.1. Klasifikácia chongqingského dialektu	32
3.2. Faktory vplývajúce na formovanie chongqingského dialektu a ich odraz v slovnej zásobe	33
3.2.1. Geografické prostredie a súčasný ekonomický vývoj Chongqingu.....	33
3.2.2. Historické zmeny	35
3.2.3. Vplyv štandardnej čínštiny	36
3.3. Metóda písomného zápisu slov v chongqingskom dialekte.....	36
3.3.1. Použitie znaku zo štandardnej čínštiny	37
3.3.2. Použitie neštandardného znaku.....	37
3.3.3. Použitie homofónneho znaku.....	38
3.3.4. Použitie symbolu.....	38
4. Vzťah dialektu a štandardnej čínštiny definovaný jazykovou legislatívou ČĽR ...	40

4.1.	Formovanie štandardnej čínštiny	40
4.2.	Jazyková legislatíva ČĽR.....	40
KAPITOLA II.....		42
1.	Fonologický systém súčasného chongqingského dialektu.....	42
1.1.	Iniciály v chongqingskom dialekte	42
1.2.	Finály v chongqingskom dialekte	43
1.3.	Fonologické rozdiely medzi chongqingským dialektom a štandardnou čínštinou	44
1.4.	Tóny v chongqingskom dialekte	45
2.	Prepis textu poviedky do transkripcie pinyin	47
KAPITOLA III.....		50
Gramatická analýza chongqingského dialektu		50
1.	Stručný úvod do súčasnej gramatickej analýzy čínskych dialektov	50
2.	Gramatická analýza substantív v chongqingskom dialekte	52
2.1.	Afixácia substantív	52
2.2.	Erizácia substantív	53
2.3.	Zdvojovanie substantív	54
2.4.	Postupnosť slabík v substantívach	55
2.5.	Vyjadrenie plurálu substantív	56
3.	Gramatická analýza adjektív v chongqingskom dialekte	57
3.1.	Zdvojovanie adjektív.....	57
3.2.	Afixácia adjektív	58
3.2.1.	Prefixy.....	58
3.2.2.	Sufixy.....	60
4.	Gramatická charakteristika zámen v chongqingskom dialekte.....	63
4.1.	Osobné zámená	63
4.2.	Opytovacie zámená	64

4.3. Ukazovacie zámená.....	65
5. Gramatická charakteristika slovíes v chongqingskom dialekte.....	67
5.1. Slovesné komplementy v chongqingskom dialekte.....	67
5.1.1. Funkcia komplementu dé 得.....	68
5.1.2. Funkcia komplementu dǎo 倒.....	69
5.1.3. Funkcia komplementu qǐ 起.....	71
5.2. Charakteristika finálnych častíc v otázke.....	71
KAPITOLA IV.	74
Charakteristika otázky a jej tvorby v chongqingskom dialekte.....	74
KAPITOLA V.....	81
ZÁVER.....	87
RESUMÉ.....	90
POUŽITÁ LITERATÚRA.....	93
PRÍLOHA 1.....	97
PRÍLOHA 2.....	99
PRÍLOHA 3.....	103
PRÍLOHA 4.....	109

Úvod

Čína je nezriedka vnímaná ako lingvistický monolit nie len očami cudzincov, ale často aj vlastným obyvateľstvom. Tento fakt sa zdá byť opodstatnený, hlavne ak vezmeme do úvahy, že materinským jazykom takmer 92 % populácie je štandardná čínština (Putonghua). Avšak pri detailnejšej analýze zistíme, že zvyšných 8% komunikuje medzi sebou 80 rôznymi jazykmi a dialektmi (Kurpaska, 2010: 4). Z tohto hľadiska by sme Čínu mali skôr vnímať ako obrovskú mozaiku jazykov a dialektov. Touto prácou predstavíme jeden zo súčasných čínskych dialektov – chongqingský dialekt – rozšírený v meste Chongqing ležiaci v juhozápadnej časti Číny.

Práca je štruktúrne rozdelená na dve hlavné časti. V prvej časti sa budeme zaoberať všeobecnou charakteristikou chongqingského dialektu, zaradíme ho do skupiny čínskych dialektov, predstavíme si jeho fonologický systém, vplyvy na formovanie slovnej zásoby, rovnako ako aj spôsob jeho písomného záznamenávania. Zaujímáť nás bude vzťah štandardnej čínštiny a chongqingského dialektu, poprípade jeho vzájomná interakcia a celkový vplyv na mladú generáciu žijúcu v mestskej časti Chongqingu, ktorá najčastejšie prichádza do styku s Putonghua.

V druhej časti sa postupnou analýzou štyroch slovných druhov – substantív, adjektív, zámen a sloviac – budeme snažiť identifikovať morfológické a syntaktické vlastnosti chongqingského dialektu, a tak zodpovedať na otázku, či existujú rozdiely medzi chongqingským dialektom a štandardnou čínštinou z hľadiska gramatiky alebo je táto lingvistická oblasť homogénna, dôsledkom čoho nie je potrebné zaradiť gramatické parametre do základných kritérií všeobecnej klasifikácie čínskych dialektov.

Prínosom tejto práce bude predstavenie chongqingského dialektu ako jedného zo skupiny mandarínskych dialektov a zamyslenie sa nad možnými dôsledkami súčasnej jazykovej politiky v oblasti čínskej dialektológie.

Metodika práce

Za základný prameň tejto diplomovej práce som si vybrala tri hlavné zdroje: dotazníky, poviedku z internetového blogu a zozbierané príklady od respondentov narodených v mestskej časti Chongqingu. Keďže jazyk sa neustále vyvíja, mojím cieľom bolo pracovať s nárečovým materiálom, ktorý nie je zastaraný.

Dotazníky som použila ako hlavný zdroj gramatickej analýzy. V januári 2011 boli predložené dvadsiatim čínskym vysokoškolským študentom vo vekovej kategórii 18 až 27 rokov, ktorí sa narodili a dodnes žijú v mestskej časti Chongqingu (konkrétne v časti Shapingba, Yuzhong, Nanan, Jiangbei a Yubei). Respondenti najprv vyplnili osobné údaje (meno, vek, pohlavie a miesto narodenia) a následne preložili otázky zadané v štandardnej čínštine do chongqingského dialektu podľa vlastného cítenia a uváženia. Väčšina otázok bola zisťovacieho a opytovacieho charakteru. Niektoré z nich boli zamerané aj na ďalšie gramatické a lexikálne problémy, akým bol napríklad spôsob tvorenia otázky, použitie vetných častíc, použitie opytovacích zámen a modálnych slovies, spôsob zdôraznenia adjektív a pod.

Poviedku som použila ako názornú ukážku spôsobu zaznamenania hovorovej reči v písomnej podobe, taktiež ako zdroj na gramatickú analýzu a sekundárne aj ako ukážku charakteru slovnej zásoby v chongqingskom dialekte.

Primárne zdroje sa v práci vzájomne prelínajú. Vety z dotazníkov alebo slovné spojenia z poviedky som použila aj ako príklady na podporu analýzy určitých gramatických problémov v jednotlivých častiach tejto práce.

Sekundárna literatúra mi poslúžila ako teoretický materiál na skúmanie gramatických vlastností štyroch slovných druhov (substantív, adjektív, zámen a slovies). Jednotlivé gramatické prvky boli najprv prediskutované niektorými z respondentov za účelom potvrdenia alebo vyvrátenia ich používania v súčasnej hovorovej reči. S fonetickou analýzou textu poviedky a zápisom jednotlivých príkladov do pinyinu mi pomohol rodený hovorca Liu Wei 刘伟, magister v obore čínska lingvistika, ktorý je pôvodom z Chongqingu.

Pri práci som využívala štyri hlavné sekundárne pramene:

翟时雨. *汉语方言学*. 重庆: 西南师范大学出版社, 2003. [Di Shiyu. *Hanyu fangyan xue*. Štúdium čínskej dialektológie. Chongqing: Xinan shifan daxue chubanshe, 1996.]

梁德曼. *四川方言与普通话*. 成都: 四川人民出版社, 1981. [Liang Deman. *Sichuan fangyan yu putonghua*. Sichuanský dialekt a štandardná čínština. Chengdu: Sichuan renmin chubanshe, 1981.]

沈红. *重庆方言与城市文化*. 重庆. 重庆大学出版社, 2010. [Shen Hong. *Chongqing fangyan yu chengshi wenhua*. Chongqingský dialekt a kultúra mesta. Chongqing: Chongqing daxue chubanshe, 2010.]

Kurpaska, Maria. *Chinese Language(s). A Look Through the Prism of the Great Dictionary of Modern Chinese Dialects*. Berlin: Ealter de Gruyter GmbH & Co, 2010.

Technické poznámky

Termíny a príklady v štandardnej čínštine uvádzam spôsobom pinyin – znaky – (preklad do slovenčiny). Nárečový materiál zapisujem formou znaky – pinyin uvedený v hranatej zátvorke – preklad. Túto metódu som zvolila z dôvodu jasnejšieho rozlíšenia štandardnej formy od nárečovej. V niektorých častiach práce uvádzam príklady vo forme celých viet, ku ktorým pripájam aj vety v Putonghua. Keďže táto práca je založená na komparatívnej metóde, názorné porovnanie príkladov v chongqingskom dialekte so štandardnou čínštinou považujem za pomerne prehľadný spôsob.

Príkladové slová a vety pochádzajú z vlastného výskumu a sú preložené autorom práce; výslovnosť je overená rodeným hovorcom – Liu Weiom. Pri použití príkladov citovaných z kníh uvádzam zdroj.

[□] prázdny štvorec používam namiesto čínskeho znaku v prípade, kedy znak, ktorý by mal vyjadrovať výslovnosť nárečového slova, neexistuje.

Pinyin (Hànyǔ Pīnyīn 汉语拼音) je transkripčná abeceda, ktorú používam na prepis znakov do latinky; transkripciu osobných mien alebo názvov publikácii uvádzam v pinyinine bez udania tónov.

[wwwX] je označenie internetových stránok, ktoré sú zahrnuté v zozname použitej literatúry, pričom X vyjadruje jednotlivé číslo.

PTH – skratka označenia štandardnej čínštiny alebo Putonghua

CQH – skratka označenia chongqingského dialektu alebo Chóngqìng huà

Definovanie terminológie

1.1. Dialekty alebo jazyky

Z lingvistického hľadiska existujú v Číne „nečínske“ jazyky (jazyky národnostných menšín)¹ a dialekty. V prípade čínskych dialektov sa lingvisti nedokážu jednohlasne zhodnúť, či by mali byť naozaj definované ako „dialekty“ jedného jazyka alebo ako samostatné jazyky. Hlavným kritériom klasifikácie je podľa niektorých z nich tzv. zrozumiteľnosť alebo vzájomná prepojitelnosť jednotlivých rečových variant. Podľa Chomského sú rozdiely medzi niektorými čínskymi dialektmi tak obrovské, že ich nemôžeme nazývať dialektmi. V množine európskych jazykov ich môžeme prirovnať k románskym jazykom (Kurpaska, 2010: 2). Na druhej strane, ak vezmeme do úvahy fakt, že medzi dialektmi nie sú žiadne extra-lingvistické (politické, historické, geografické alebo kultúrne) rozdiely, nie je dôvod ich považovať za samostatné jazyky (Norman, 1988: 187-188). Z toho môžeme usúdiť, že nazývať ich „dialektmi“ má teda silný politický podtón, čo je z pragmatického hľadiska opodstatnené. Ak ľudia používajú jednotný jazyk, krajina je tiež jednotná (viď Kapitola I. 4. 2. Jazyková legislatíva ČĽR). Tým je vyjadrená aj podstata jednotného písomného systému na celom území Číny.

1.2. „fāngyán 方言“ verus „dialekt“

Termín fāngyán nie je v čínskej a západnej dialektológii vnímaný úplne rovnako. V čínskej terminológii je považovaný za určitú lokálnu formu jazyka bez ohľadu na to, či je medzi jednotlivými formami určitá prepojitelnosť, alebo nie, zatiaľ čo v západnej terminológii je práve to rozhodujúcim faktorom (Kurpaska, 2010: 1). V Číne je za dialekt považovaná veľká mandarínska skupina, dialekt Wu, Yue dialekt, ako aj chongqingský dialekt rozšírený v meste Chongqing.

Výber vhodného termínu je skôr otázkou konvencie. Keďže v tradícii sinológie je fāngyán zaužívaný pod termínom „dialekt“ alebo „nárečie“ a rovnako je aj preložený aj v *Čínsko-čekom česko-čínskom slovníku* (Vochala, 2007: 118), budeme ho v tejto

¹ Podľa *Jazykového atlasu Číny* existuje v Číne 80 oficiálne uznávaných jazykov, ktoré patria do piatich jazykových rodín: Čínsko-sinická, Altaická, Austro-áziská, Austronézska, Indo-európska a nedefinovateľná jazyková rodina (Kurpaska, 2010: 5-8).

diplomovej práci aj takto používať. Dialekt, či už rozšírený v celej časti samosprávneho mesta, alebo len v jeho časti – mesta Chongqing, budeme nazývať jednotne „dialektom“.

1.3. Definovanie termínu „chongqingský dialekt“

V tejto práci sa budeme zaoberať chongqingským dialektom chóngqìngshì fāngyán 重庆方言 používaným v meste Chongqing, čím budeme mať na mysli chóngqìngshì 重庆市, ktorý tvorí súčasť samosprávneho mesta chóngqìng zhíxiáshì 重庆直辖市.

KAPITOLA I.

1. Stručný vývoj modernej čínskej dialektológie

Počiatky filologických štúdií pojednávajúcich o regionálnych dialeктоch na území dnešnej ČĽR pochádzajú z ranného obdobia vývoja Číny. Dôkazom sú písomné záznamy, ktoré sa dochovali len v minimálnom a útržkovitom množstve bez fonetického zápisu. Jedným z prvých priekopníkov čínskej lingvistiky bol Yang Xiong 扬雄 (53 pnl až 18 nl), ktorý vo svojom slovníku *Dialekty*² predstavil slovnú zásobu zozbieranú z rôznych oblastí Číny. K jednotlivým termínom pripojil význam a krátky komentár o ich pôvode a oblasti ich rozšírenia. Táto kategorizácia čínskeho lexikónu bola prevedená bez definovania akýchkoľvek vzťahov medzi jednotlivými slovami. Neskoršie slovníky čínskych dialektov vychádzali v podobnom štýle. Hoci toto dielo nie je dnešnými lingvistami považované za dialektológiu v modernom pojatí, slúži ako jasný doklad o lingvistickej diverzite a existencii početného množstva jazykov a dialektov na území dnešnej Číny tohto ranného obdobia.

K značnému posunu vo vývoji čínskej dialektológie došlo až v období vlády dynastie Qing (1644-1911), kedy sa pozornosť začala presúvať na rekonštrukciu fonetického systému starovekej čínštiny. Veršovaný slovník *Qieyun* 切韵 (601 nl) slúžil ako predloha na analýzu iniciál, finál a tónov slabík slovnej zásoby a ich správny pravopis. Keďže slovník plnil funkciu štandardnej normy na analýzu textov, qingský lingvisti nepociťovali potrebu skúmania moderných čínskych jazykov za účelom vytvorenia novej modernej normy na rekonštrukciu a komparáciu klasických jazykov (Norman, 1988: 4-5).

Prvý skutočný výskum dialektológie v Číne začal až na začiatku minulého storočia prácou švédskeho sinológa Bernharda Karlgrena (1889-1978) a čínsko-amerického priekopníka čínskej lingvistiky Zhao Yuanrena 赵元任 (1892-1982). Karlgren vo svojom diele *Štúdium čínskej fonológie* (Études sur la Phonologie Chinoise, 1915-1926) predložil rekonštrukciu fonetického systému starovekej čínštiny založenej

² Celý názov znie: *Miestne reči iných krajov vyložené Poslom svetla* (Youxuan shizhe juedai yu shi bieguo fangyan 輶軒使者絕代語釋別國方言).

na analýze 24 dialektov, u ktorých skúmal vývoj stredovekej čínskej slabiky v tóne rùshēng 入声 (hlavne u severných (mandarínskych) dialektov) a stredovekých čínskych iniciál quánzhuó 全浊 (u ostatných dialektov) (Kurpaska, 2010: 89-90). Týmto diachronickým výskumom došlo k lingvistickému prepojeniu jednotlivých dialektov a ich vzájomnému porovnaniu. Karlgrenovo dielo sa stalo jedným z prvých výskumov čínskych dialektov založených na komparatívnej metóde (Iwata, 2010: 98-99). Karlgrenoví nasledovníci sa zhromažďovali okolo Inštitútu histórie a filológie Čínskej akadémie. Pokračovali v skúmaní čínskych dialektov spôsobom fonetickej analýzy, ktorá sa stala základným kritériom klasifikácie. Zhao Yuanren, zástanca tejto metódy, vypracoval prvú vedeckú štúdiu o Wu dialekte a plánoval svoj výskum rozšíriť na ďalšie dialekty. Jeho plány zmaril japonsko-čínsky konflikt v 30. rokoch minulého storočia a úspešne dokončiť sa mu podarilo len minimálne množstvo jeho práce (Norman, 1988: 5). Po založení ČĽR sa hlavný cieľ čínskej dialektológie presunul na propagáciu štandardného jazyka – *Putonghua* – a jej rozširovanie po celom území Číny.

K znovu oživeniu dialektológie došlo až začiatkom osemdesiatich rokov minulého storočia, kedy jazykovedci zdôrazňovali potrebu detailného zaznamenania čo najväčšieho počtu čínskych dialektov za účelom zachovania lingvistického a kultúrneho dedičstva Číny. S predstavením západnej lingvistickej geografie vznikali v Číne prvé atlasy nárečí mapujúce a deliace dialekty podľa oblastí ich geografického rozšírenia. V roku 1987 vyšiel *Jazykový atlas Číny* (Zhongguo yuyan dituji 中国语言地图集), súhrn kompilácia čínskych dialektov vydaná pod vedením lingvistu Li Ronga 李荣. *Jazykový atlas Číny* (ďalej už len *Atlas*) sa stal súčasťou *Veľkého slovníku súčasných čínskych dialektov* (Xiandai hanyu fangyan dacidian 现代汉语方言大词典). Celkovo pozostáva z 35 máp, z toho 5 všeobecných máp, 16 máp severných (mandarínskych) dialektov a 14 máp jazykov národnostných menšín. *Atlas* sa v priebehu 90. rokov rozširoval, dopĺňoval a slúžil ako primárny zdroj pre rozvoj dialektológie, geografickej a historickej lingvistiky, sociolingvistiky a lingvistickej typológie. Na jeho základe bol v roku 2002 zahájený dialektologický výskum v 930 oblastiach ČĽR (okrem Tibetu, Hongkongu, Macaa a Taiwanu), z toho v Sichuane v 181 okresoch. Došlo tu k výraznému metodologickému posunu – dialekt už nebol skúmaný len z fonetickej, ale už aj z lexikálnej a gramatickej stránky. Výsledkom

štvorročného výskumu bol vznik *Atlasu čínskych dialektov* (Hanzu fangyan ditu ji 汉语方言地图集, 2008) vydaný v digitalizovanej podobe ([www 1]).

V súčasnej čínskej dialektológii sa okrem hlavného lingvistického prúdu zdôrazňujúceho klasifikáciu a vymedzovanie hraníc dialektov začínajú rozvíjať nové metodologické postupy, akým je napríklad komparatívna dialektálna gramatika skúmajúca dialekt na základe jeho porovnania s inými dialektmi alebo s Putonghua (Iwata, 2010: 100). Týmto súčasným trendom dochádza k postupnému vzdiaľovaniu sa od Karlgrenovej dogmy – klasického štúdia dialektov založenom na ich fonologickej rekonštrukcii – a postupnému prechodu od diachronickej k synchronickej dialektológii.

2. Klasifikácia čínskych dialektov

Na otázku – koľko skupín dialektov existuje v súčasnej Číne – neexistuje jednoduchá a jasná odpoveď. V období posledných 30 rokov sa ňou zaoberalo veľa čínskych a západných lingvistov. Vznikali početné teórie na ich klasifikáciu (pre ilustráciu niektorých klasifikácií vid' Kurpaska, 2010: 25-61). V súčasnosti je všeobecne najuznávanejšia klasifikácia dialektov do 7 hlavných skupín (Mandarínske dialekty, dialekty Wu, Xiang, Gan, Hakka, Yue a Min), a jej rozšírená klasifikácia do 10 skupín, ktorá je detailne analyzovaná v *Atlase* a podľa ktorej rozdelíme dialekty aj v tejto diplomovej práci.

2.1. Kritéria klasifikácie čínskych dialektov

Súčasná klasifikácia čínskych dialektov je založená na diachronických a synchronických kritériách a je výsledkom dlhoročnej snahy lingvistov o definovanie jej hlavných parametrov. Aktívnymi zástancami diachronickej metódy bol už spomínaný Zhao Yuanren, Li Rong, spoluautor *Atlasu* a taktiež Zhan Bohui 詹博辉, editor knihy *Čínske dialekty a ich výskum* (Hanyu fangyan ji fangyan diaocha 汉语方言及方言调查, 1991). Z počiatku boli dialekty analyzované len na základe jediného kritéria – vývoja fonetického systému izolovaných slabík a neskôr, dôsledkom podpory Li Ronga a Zhan Bohuia, slabík v konkrétnom kontexte. V posledných rokoch sa do popredia dostáva synchronická metóda skúmania dialektov z hľadiska troch základných kritérií – fonetických, lexikálnych a gramatických – pričom sa okrem iného identifikujú „špecifické nárečové slová“ prislúchajúce konkrétnemu dialektu alebo skupine dialektov rozšírených v danej oblasti Číny, a dochádza k skúmaniu morfológických a syntaktických zmien u jednotlivých dialektov a ich následnej komparácii. Lingvista Jerry Norman je jedným z prvých zástancov tejto teórie a vo svojej knihe *Čínština* (Chinese, 1988) podporuje myšlienku tejto formy analýzy. V súčasnosti sú už dialekty často analyzované a klasifikované týmto spôsobom, avšak čínski ling3

visti sú stále opatrní pri zaraďovaní týchto parametrov do všeobecnej klasifikácie čínskych dialektov. Týka sa to hlavne gramatických kritérií, ktoré sú podľa Zhan Bohuia veľmi ťažko definovateľné a pri ich použití nestačí len teoretická komparácia

dialektov, ale vyžaduje sa dôkladný terénny výskum (Kurpaska, 2010: 25-36). Podobný názor má aj Zeng Xiaoyu, autor *Slovníku chongqingského dialektu* (Chongqing fangyan cijie 重庆方言词解, 1996), ktorý považuje výskum slovnej zásoby a gramatiky dialektov, v porovnaní s fonetikou, za oveľa zložitejší a zdĺhavejší proces (1996: 2). Vývoj dialektológie v Číne nie je stále zavŕšený, čínski lingvisti sa snažia o vytvorenie štandardnej paradigmy aplikovateľnej na klasifikáciu všetkých dialektov rozšírených na území dnešnej Číny. Z tohto dôvodu otázka definovania jednotných kritérií zostáva aj naďalej otvorená.

2.2. Klasifikácia čínskych dialektov do 10 hlavných skupín

Podľa terminológie uvádzanej v *Jazykovom Atlase Číny* sa čínske dialekty delia do menších celkov na základe dvoch hľadísk:

a) vývoja dialektu:

1. dialekt (fāngyán 方言)
2. pod-dialekt (cì fāngyán 次方言)
3. nárečie (tǔyǔ 土语)
4. miestne nárečie (qiāng 腔, cì tǔyǔ 次土语)

b) rozšírenia dialektu:

1. nadskupina/hlavná skupina (dàqū 大区)
2. skupina (qū 区)
3. podskupina (piàn 片)
4. dialekt/nárečie (xiǎopiàn 小片)
5. miestne nárečie (diǎn 点)

Dialekty čínštiny sa tradične delia na dve veľké skupiny – severné a južné dialekty – ktoré sa ďalej členia do niekoľkých podskupín:

- I. SEVERNÉ DIALEKTY: sú všeobecne rozšírené v oblastiach na severe od Dlhej rieky a v niektorých južných a juhozápadných provinciách ako dôsledok historických presunov obyvateľstva. Nezaznamenávajú sa medzi nimi veľké rozdiely a hovorcovia jednotlivých skupín sa medzi sebou dokážu vzájomne dorozumieť (Obuchová, 1999: 39).

1. **Čínska (mandarínska) (nad)skupina dialektov** (guānhuà dàqū 官话大区) sa delí na jednotlivé skupiny:

- a) **Severovýchodné dialekty** (dōngběi guānhuàqū 东北官话区) (67,8%³)
 - rozšírenie: celý Heilongjiang a Jilin, väčšia časť Liaoningu, časť východnej oblasti Vnútroňého Mongolska
- b) **Pekingské dialekty** (běijīng guānhuàqū 北京官话区)
 - rozšírenie: Peking, malá časť Tianjinu, východ Hebei, západ Liaoningu, malá oblasť východnej časti Vnútroňého Mongolska, sever Xinjiangu
- c) **Severné dialekty** (běifāng guānhuàqū 北方官话区) alebo **skupina dialektov Jilu** (jìlǔ guānhuàqū 冀鲁官话区)
 - rozšírenie: juh Hebei, sever Shandongu, Tianjin (mesto)
- d) **Skupina dialektov Jiaoliao** (jiāoliáo guānhuàqū 胶辽官话区)
 - rozšírenie: polostrov Jiaozhou v Shandongu, polostrov Liaodong v Liaoningu
- e) **Dialekty centrálnych planín** (zhōngyuán guānhuàqū 中原官话区)
 - rozšírenie: väčšina provincie Henan a Shaanxi, juh Shandongu, západný cíp Anhui, juh Shanxi, juh Ningxia, východný cíp Qinghai, malá časť západného Gansu, stred a juhozápad Xinjiangu
- f) **Skupina dialektov Lanyin** (lānyín guānhuàqū 兰银官话区)
 - rozšírenie: takmer celá provincia Ningxia a Gansu, stred a východ Xinjiangu
- g) **Juhozápadné dialekty** (xīnán guānhuàqū 西南官话区)
 - rozšírenie: Sichuan, **Chongqing**, takmer celý Yunnan, Guizhou a Hubei, severozápad Hunanu a Guangxi, malá časť na juhu Shaanxi
- h) **Skupina dialektov Jianghuai** (jiānghuái guānhuàqū 江淮官话区)
 - rozšírenie: oblasť dolnej časti Dlhej rieky (Hubei, Anhui, Juangxu)
- i) **Neklasifikovaná skupina čínskych dialektov**

II. **JUŽNÉ DIALEKTY:** jednotlivé skupiny sa historicky ocitli v jazykovej a geografickej izolácii, preto je medzi nimi značná diferenciácia bez tendencie k splývaniu (Obuchová, 1999: 39).

³ Percento uvádza množstvo populácie komunikujúcej v konkrétnom dialekte na území dnešnej ČĽR.

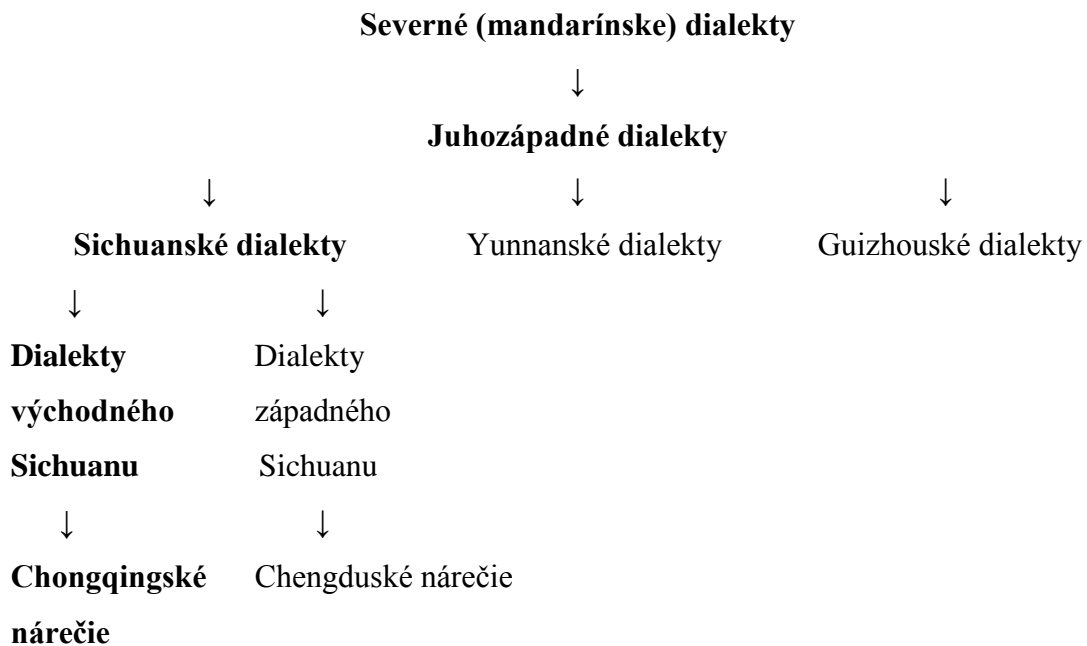
2. *Dialekty Jin* (jīnyǔqū 晋语区) (4,7%)
 - rozšírenie: väčšina Shanxi, západ Hebei, sever a západ Žltej rieky, juh Vnútroňého Mongolska, sever Shaanxi
3. *Dialekty Wu* (wúyǔqū 吴语区) (7,1%)
 - rozšírenie: väčšina Zhejiangu, celý Shanghai, juhozápad Jiangu, čiastočne juh Anhui a Fujianu
4. *Dialekty Hui* (huīyǔqū 徽语区) (0,3%)
 - rozšírenie: povodie rieky Xinan v južnom Anhui (bývalá prefektúra Huizhou), stredozápad Zhejiangu (bývalá prefektúra Yangzhou), časť juhozápadu Jiangxi
5. *Dialekty Gan* (gànyǔqū 赣语区) (3,2%)
 - rozšírenie: hlavne stred a sever Jiangxi, východ a malá časť juhozápadného Hunanu, malá časť na juhozápade Hubei, juh Anhui, čiastočne severozápad Fujianu
6. *Dialekty Xiang* (xiāngyǔqū 湘语区) (3,2%)
 - rozšírenie: stredná časť Hunanu, severozápad Guangxi
7. *Dialekty Min* (mīnyǔqū 闽语区) (5,6%)
 - rozšírenie: väčšina Fujianu, Taiwanu, Hainanu, malá časť juhozápadného Kantonu; roztrúsene aj v iných provinciách (Zhejiang, Guangxi, Jiangu, Anhui, Jiangxi)
8. *Dialekty Yue* (yuèyǔqū 粤语区) (4,1%)
 - rozšírenie: polovica juhozápadného Kantonu, východ a juh Guangxi
9. *Dialekty Pinghua* (pínghuà yǔqū 平话语区) (0,2%)
 - rozšírenie: hlavne centrálna časť Guangxi a roztrúsene v ostatných oblastiach tejto provincie
10. *Dialekty Hakka* (kèjiāyǔqū 客家语区) (3,6%)
 - rozšírenie: stred a východ Kantonu, západ Fujianu, juh Jiangxi, rozptýlene po Hainane, Guangxi, Taiwane, Hunane a Sichuane
 -

Jednotlivé skupiny dialektov sa ďalej delia do podskupín a nárečí (podrobnejšie o ich rozdelení a jednotlivej charakteristike vid' Kurpaska, 2010: 55-56, 63-90).

3. Charakteristika chongqingského dialektu

3.1. Klasifikácia chongqingského dialektu

Di Shiyu vo svojej knihe *Štúdium čínskej dialektológie* (Hanyu fangyan xue 汉语方言学, 2003) definuje chongqingský dialekt nasledovným spôsobom:

Chongqingský dialekt – chóngqìng fāngyán 重庆方言 – je jedným z dialektov východného Sichuanu patriaceho do sichuanských dialektov, ktoré vychádzajú zo skupiny juhozápadných dialektov; a tie sú ďalej súčasťou hlavnej skupiny severných (mandarínskych dialektov) (viď Príloha 1). Rozšírený je v Chongqing, samosprávnom meste (chóngqìng zhíxiáshì 重庆直辖市), ležiacom na území juhozápadnej Číny. Rozšírený je hlavne v meste Chongqing 重庆市, Wanxian 万县市, Fuling 涪陵市 a oblasti Qianjiang 黔江区 (Shen Hong, 2010: 3-4). V tejto práci sa budeme venovať geograficky užšiemu okruhu rozšírenia chongqingského dialektu, a to konkrétne dialektu rozšírenom v mestskej časti Chongqingu (chóngqìngshì 重庆市).

3.2. Faktory vplývajúce na formovanie chongqingského dialektu a ich odraz v slovnej zásobe

Dnešná podoba dialektu rozšíreného v meste Chongqing je dôsledkom vplyvu troch hlavných faktorov – historických zmien, geografického prostredia a ekonomického vývoja mesta (Shen Hong, 2010: 210), ku ktorým pripájame štvrtý – vplyv štandardnej čínštiny. Tieto faktory vplývajú na podobu miestneho dialektu, charakter obyvateľov a celkovú kultúru mesta. Bližšie oboznámenie sa s jednotlivými faktormi nám umožní hlbšie preniknúť do podstaty dialektu.

3.2.1. Geografické prostredie a súčasný ekonomický vývoj Chongqingu

Lokalita, v ktorej sa dialekt vyvíja, vplýva na celkový charakter dialektu, akým je napríklad chongqingský dialekt. Chongqing (chóngqìng zhíxiáshì) je najmladšie, ale najviac osídlené samosprávne mesto na svete s počtom registrovanej populácie 32,75 milióna (23.3 miliónov farmárov), z toho 51,6 % žije v meste⁴. V júni 2007 bol Chongqingskou vládou odčlenený z provincie Sichuan a vybratý ako pilotné mesto na reformu zníženia hospodárskych a sociálnych rozdielov medzi mestom a vidiekom, resp. medzi pobrežnými bohatými provinciami a chudobným stredom. Podobný model bol implementovaný v Shenzhene v južnej Číne, v shanghajskej Putongu a Tianjine. Chongqing ako administratívne mesto pozostáva z 19 oblastí (qū 区) a 21 okresov (xiàn 县), z toho mestská časť Chongqingu – samotné mesto Chongqing – pozostáva z 9 oblastí: Yuzhong, Dadukou, Jiulongpo, Nan'an, Banan, Beibei, Yubei, Jiangbei a Shapingba.⁵

Chongqing leží na hornom toku Dlhej rieky v juhozápadnej Číne. Na východe hraničí s provinciou Hubei a Hunan, na západe so Sichuanom, na severe so Shaanxi a na juhu s Guizhou. Samotný Chongqing (chóngqìngshì) je najväčším riečnym prístavom v sichuanskej pánvi, ktorého úloha sa po dokončení projektu výstavby priehrady Tri sutesky ešte zdvojnásobila. Chongqing je známy ako „hornaté mesto“ pre okolité hory a kopcovitý povrch. Preteká cez neho Dlhá rieka a rieka Jialing, čo dodáva mestu nezvyčajný architektonický výraz. Od rieky je odvodený aj skrátenejší názov

⁴ Počet obyvateľov je uvádzaný na základe štatistiky z roku 2009 (Chongqing Municipal Bureau of Statistics NBS Survey Office in Chongqing, 2010: 460, 479).

⁵ Chongqing Municipal Bureau of Statistics NBS Survey Office in Chongqing, 2010: 478.

chongqingského dialektu yuyǔ 渝语. Chongqing patrí medzi najteplejšie regióny, je jedným z „troch horúcich pecí“ Číny (Chongqing, Wuhan, Tianjin), kde teplota v lete dosahuje viac ako 43 stupňov, zimy sú vlhké. Je to mesto s najnižšou slnečnosťou a väčšinou je zahalené do hustej hmly (www 2).

Vplyv geografických faktorov, hlavne hornatého povrchu a riek, zamenávame v slovnej zásobe. Znaky ako napríklad shān 山 „hora; kopec“, yá 崖 „zraz; útes“, à 垭 „priesmyk“, yán 岩 „previs; útes“, dàng 凼 „nádrž“, kǎn 坎 „(horský) hrebeň; chrbát, píng 坪 „rovina“, pō 坡 „svah; sklon“, wān 湾 „zátoka“, tuó 沱 „zátoka v rieke“, gōu 沟 „kanál“, xī 溪 „potok; riečka“, qiáo 桥 „most“, bà 坝 „hrádza“ a pod (Shen Hong, 2010: 11-12) sú často súčasťou kompozít tvoriacich miestne geografické názvy, názvy častí mesta alebo zastávok mestských autobusov akým je napríklad Shāpínbà 沙坪坝, Lǐzǐbà 李子坝, Niújiǎotuó 牛角沱, Dàxīgōu 大溪沟, Xièjiāwān 谢家湾, Língjiāmén 临江门 a pod.

V slovnej zásobe chongqingského dialektu nájdeme konotáciu s niektorými geografickými faktormi, akým je napríklad voda. Voda v Chongqingu nikdy nechýbala, ba čo viac, často spôsobovala nemalé pohromy v podobe silných dažďov s následným vylievaním sa riek a vznikajúcimi záplavami. Preto sa znak voda alebo radikál voda dnes spája s nezodpovedným správaním, klamstvom a podvodom (Yang Yuerong⁶, 2004: 60-64):

水 [suǐ] „oklamať; zradiť“

你水了我! [lǐ suǐ lao wò] *Oklamal si ma!*

喇个人水得很! [lègō rén suǐde hèn] *Ten človek je ale nezodpovedný!*

发水 [fāsuǐ] „urobiť niečo nezákonné; rozprávať hlúposti“

划得着/划不着 [huàdezǎo/huàbuzǎo] „oplatí sa/neoplatí sa“

洗白了 [xǐbéilǎo] „premrhať; premárniť“

背湿 [bèisī] „mať smolu“

⁶ Yang Yuerong 杨月蓉 v slovníku Chongqingfangyanlisuyu yanjiu 重庆方言俚俗语研究 uvádza slovnú zásobu chongqingského dialektu, ku ktorému pripája detailnú etymológiu a význam jednotlivých slov alebo slovných spojení. Podobnou štúdiou je aj Chongqing yanzier 重庆言子儿 od autora Zhang Laokana 张老侃.

3.2.2. Historické zmeny

V minulosti došlo v Sichuane k dvom veľkým migračným vlnám, ktoré zohrali obrovskú úlohu pri formovaní dnešného chongqingského dialektu. K prvej z nich došlo v období konca vlády dynastie Yuan a na začiatku vlády dynastie Ming. Obyvatelia z oblasti dnešného Hunanu a Hubei sa sťahovali do Sichuanu za účelom vyhnutia sa vojnovým nepokojom, ktoré neskôr tak či tak zasiahli aj samotný Sichuan. Dôsledkom tejto dramatickej udalosti zostalo miestne obyvateľstvo v Sichuane zdecimované. Miestna vláda následne podporovala migráciu nie len civilného obyvateľstva, ale aj vojska z okolitých provincií – Hubei, Hunanu, Anhui a Jiangxi. Touto migračnou vlnou sa do Sichuanu predstavil mandarínsky (čínsky) dialekt, ktorý sa postupne asimiloval s lokálnym dialektom, ktorého korene siahajú do obdobia kultúry Ba rozšírenej v Sichuane (11st. pln). Tesne pred založením dynastie Ming došlo k druhej masovej migrácii z Hubei, Hunanu, Shanxi, Jiangxi, Henanu, Shandongu, Anhui, Zhejiangu, Fujianu, Guangdongu, Guangxi a Guizhou, ktorá posilnila postavenie sichuangského dialektu a rozšírila jeho vplyv po celom území provincie, z ktorej vychádza aj dnešný chongqingský dialekt (Shen Hong, 2010: 130-132). V súčasnosti, dôsledkom enormného ekonomického vývoja Chongqingu, jeho geografickej expanzie a obrovskej urbanizácie podporovanej miestnou i centrálnou vládou, tu môžeme hypoteticky uvažovať o „tretej migračnej vlne“. Do mesta sa sťahujú ľudia z okolitých oblastí a okresov tvoriacich súčasť samosprávneho mesta, čo následne môže mať obrovský vplyv na budúci vývoj chongqingského dialektu.

Odrazom lokálnej kultúry je slovo 棒棒军 [bàngbàngjūn], ktoré označuje nosiča v Chongqingu (Di Shyu, 1996: 10). Väčšinou je to nevzdelaný farmár bez akejkoľvek remeselníckej zručnosti, ktorý prišiel do mesta za účelom hľadania si práce. Jeho jedinou možnosťou obživy je nosenie a prenášanie tovaru alebo batožiny miestnych ľudí za minimálny poplatok. Identifikujeme ho na základe bambusovej palice – 棒棒 [bàngbàng] – položenej cez ramená, ktorá mu slúži ako nástroj na prenášanie tovaru. Slovo „nadávka“ 棒棒话 [bàngbànghuà] je odvodená od rovnakého základu. Podobných nosičov nie je možné v Chongqingu prehliadnúť.

3.2.3. Vplyv štandardnej čínštiny

Postupným rozširovaním a zavádzaním štandardnej čínštiny do čo najširšej oblasti verejného života čínskeho obyvateľstva dochádza k pomalému, ale nezastaviteľnému procesu vzájomného ovplyvňovania miestneho dialektu so štandardnou čínštinou. Prejavuje sa to hlavne u mladej generácie, ktorá najčastejšie prichádza do styku s obidvoma formami. Zmeny sa prejavujú napríklad v lexikálnej alebo gramatickej rovine dialektu. Gramatickej analýze chongqingského dialektu a skúmaniu možných vplyvov Putonghua na dialekt je venovaná ďalšia časť tejto práce. Tu by sme však mohli ešte poznamenať, že táto vzájomná interakcia dialektu a štandardnej čínštiny je asymetrická – štandardná čínština vystupuje v tomto vzťahu v nadriadenej pozícii, spečatenej aj jazykovou legislatívou (viď Kapitola I. 4.2), dôsledkom čoho dochádza k jej väčšiemu vplyvu na dialekt. Hoci je Putonghua jediným štandardným a oficiálnym jazykom Číny, s narastajúcou vzdialenosťou od hlavného mesta zaznamenávame odklon od jej pôvodnej formy. V prostredí, v ktorom dominuje dialekt, vzniká tzv. „neštandardná Putonghua“ (bù biāozhǔn de pǔtōnghuà 不标准的普通话) alebo „lokálna Putonghua“ (dìfāng pǔtōnghuà) (Kurpaska, 2010: 13). Jej charakteristickým prejavom je používanie nárečových slov so štandardnou výslovnosťou alebo neštandardných morfológických a syntaktických štruktúr v štandardnom prejave. V chongqingskom dialekte je táto forma štandardnej čínštiny známa pod názvom jiāyán pǔtōnghuà 椒盐普通话 „pálivo-slaná Putonghua“ [www 3].

Záverom tejto časti usudzujeme, že súčasný charakter chongqingského dialektu je odrazom miestnej kultúry Ba, vplyvom štandardnej čínštiny a dialektov z iných provincií prinesených do Chongqingu migráciou.

3.3. Metóda písomného zápisu slov v chongqingskom dialekte

Číňania odpradáva prikladali veľkú váhu písanému slovu (Obuchová, 1999: 34). Podľa tradičnej metódy sa každý neštandardný variant čínskeho jazyka musel dať písomne zaznamenať formou štandardných znakov bez fonologického zápisu. Takýmto spôsobom sú kompilované staršie vydania slovníkov dialektov, akým je napríklad *Slovník sichuanskeho dialektu* (Sichuan fangyan ciyu huishi 四川方言词语

汇释, 1989) alebo „Slovník dialektov“ (方言调查词汇表 fāngyán diàochá cíhuibiǎo), ktorá je súčasťou knihy *Dialekty* (Fāngyán 方言, 1981). Súčasný písomný formát slovnej zásoby má v tradícii modernej čínskej dialektológie 4 spôsoby zaznamenávania:

- príslušný znak z Putonghua
- neštandardný alebo tzv. „nárečový“ znak
- homofónny znak
- symbol

3.3.1. Použitie znaku zo štandardnej čínštiny

Najbežnejšou formou písomného zaznamenania nárečových slov je prostredníctvom súčasných štandardných znakov. Mnohé dialekty sa až donedávna vyvíjali v izolovanom prostredí, dôsledkom čoho je zaznamenaná prítomnosť klasických slov (Kurpaska, 2010: 118): 焮 [biāo] „náhliť sa; utekať“. Zápis nárečového slova formou štandardných znakov je v podstate jeho fonologickým a (čiastočne) sémantickým zápisom (Wu Yunji, 2005: 69), napríklad: 丁丁猫儿 [dīngdīnmāor] „vážka“, 老汉 [lǎohǎn] „otec“, 杀一脚 [sà yījiǎo] „zastaviť“, 水戳戳 [suǐcúocúo] „zradný; zákerný“ a pod. Niekedy sa používa štandardný znak, ktorý sa s významom nárečového slova nezhoduje ani významovo, ani foneticky (Kurpaska: 118): 条 [cèn] „utekať“.

3.3.2. Použitie neštandardného znaku

V čínskych dialektoch existujú slová tvorené neštandardnými (súzi 俗子) alebo nárečovými znakmi (fāngyánzì 方言字), ktoré vznikli za účelom jasnejšieho vyjadrenia nárečového slova. Existujú paralelne so štandardnými znakmi. V prípade častého používania a rozširovania medzi širokou verejnosťou sa niektoré z nich stávajú súčasťou slovníku (Kurpaska, 2010: 118-119). Napríklad: 脏班子 – 砸班子⁷ [zāngbānzǐ] „stratiť tvár“, pričom 砸 je neštandardný znak.

⁷ Zeng Xiaoyu, 1996: 3.

3.3.3. Použitie homofónneho znaku

Nárečové slovo je vytvorené homofónnym znakom zo štandardnej čínštiny, ktorý je sémanticky odlišný od významu daného slova. Znak tu má len úlohu fonetického zápisu. Sémantická a gramatická rozdielnosť znaku a významu slova je tu nevyhnutná, a to hlavne z dôvodu rozlíšenia nárečového slova od štandardného (Shen Hong, 2010: 204). Názorným príkladom je slovo 马蹄 [mǎtí] (nachádzajúcim sa v analyzovanej poviedke), ktoré v štandardnej čínštine znamená „konské kopyto“ a v dialekte sa spája s významom „vodný gaštan“. Ďalšie príklady: 哈儿 [hàr] „hlupák“, 麻 [mà] „klamat“, 哈哈儿 [hàhàr] „chvíľa“, 条 [cèn] „utekať“.

Slová tvorené homofónnymi znakmi majú v textoch (a aj v niektorých slovníkoch) nejednotnú formu:

黑/嘿好 [hēhào] „veľmi dobrý“ 哪个/郎格/囊个 [lánggō]
哈戳戳/浊浊 [hàcúocú] „zradný; zákerný“

3.3.4. Použitie symbolu⁸

V prípade, že neexistuje žiaden znak, ktorý by písomne zaznamenal sémantickú alebo aspoň fonetickú stránku slova v dialekte, volí sa jeden z nasledovných variant:

- ✓ použitie konvenčne daného symbolu
- ✓ použitie prázdneho štvorca [□], za ktorým nasleduje výslovnosť v pinyinne (Kurpaska, 2010: 118-120)

□□ wasa (zvolanie) „Bože!“ □ kō „položiť“ □ hō „klamať“

□ (tèn) „uplynúť; minúť“ □ pīn „darovať“

你先去，我 □ (tèn) 哈儿，再去。⁹

[lì xiān qù, wò tèn hār, zài qù]

Chod' prvá, ja o chvíľu prídem.

V súčasnosti stále nemôžeme hovoriť o existencii ucelenej štandardnej formy zápisu slovnej zásoby čínskych dialektov. Pri kompilácii nárečových slovníkov alebo vydávaní

⁸ Napríklad v Taiwančine je približne 5% slov, ktoré sa štandardnými znakmi nedajú zapísať (Wu Yunji, 2005: 45).

⁹ Di Shiyu, 1996: 135.

textov v dialekte volia autori individuálny prístup, čo spôsobuje nejasnosti a nepresnosti pri ďalšom výskume dialektológmi. Kladieme si tu otázku, či použitím znakov je vôbec možné na 100% zaznamenať miestny dialekt (Wu Yunji, 2005: 45).

4. Vzťah dialektu a štandardnej čínštiny definovaný jazykovou legislatívou ČĽR

Definovanie vzťahu medzi čínskym dialektom a štandardnou čínštinou z legislatívneho hľadiska je nevyhnutné z dôvodu jasnejšieho pochopenia postavenia a úlohy dialektu v čínskej spoločnosti.

4.1. Formovanie štandardnej čínštiny

Národný jazyk *Putonghua*, deklarovaný v roku 1955, bol vyhlásený za štandardný spisovný jazyk hanského obyvateľstva za účelom zjednotenia krajiny a národností žijúcich na území dnešnej Číny a odstránenia komunikačných bariér pre jej lepší ekonomický rozvoj. Je založený na severnom (mandarínskom) dialekte a pekingskej výslovnosti.

4.2. Jazyková legislatíva ČĽR

Schváleniu jazykovej legislatívy predchádzal dlhý proces zameraný na definovanie vzťahu medzi jazykovou politikou podporovanou vládou a spoločenským životom civilného obyvateľstva. Jedna z teórií pojednáva o troch fázach vývoja tohto vzťahu:

1. 50. až 80. roky 20. storočia – obdobie počiatkov lingvistickej modernizácie v Číne, kedy došlo k tzv. masovému nepochopeniu úlohy štandardnej čínštiny. Všeobecne sa verilo, že *Putonghua* postupne vytlačí čínske dialekty na okraj spoločenského i súkromného života
2. koniec 80. rokov až začiatok 90. rokov 20. storočia – znovu prehodnocovanie vzťahu dialekt – *Putonghua* s následným návratom dialektu do verejných sfér (TV, rádií a filmov)
3. koniec 90. rokov 20. storočia – presné definovanie hraníc používania štandardnej čínštiny a dialektu s následným prijatím jazykovej legislatívy v roku 2001 (Zhou, 2004: 4)

Čínska jazyková legislatíva si v *Zákone Čínskej ľudovej republiky o štandardnom jazyku a písme* (Zhonghua Renmin Gongheguo Guojia Tongyong Yuyan

Wenzi Fa 中华人民共和国国家通用语言文字法), ktorý v januári 2001 vstúpil do platnosti, kladie dva hlavné ciele:

1. rozšírenie Putonghua a používanie štandardného písma do všetkých oblastí verejného života
2. právo národnostných menšín používať a rozvíjať svoj vlastný hovorový a písaný jazyk ([www 4], anglický preklad [www 5])

Informácie o ochrane alebo zachovávaní dialektov na území dnešnej Číny nie sú v Zákone vôbec zahrnuté.

Článok č. 16 zahrňuje pravidlá používania dialektov (viď www 2). Dialekt sa používa:

- na plnenie oficiálnych povinností vykonávaných štátnymi funkcionármi
- vo verejnom vysielaní so schválením rozhlasového a televízneho úradu pod správou Štátneho koncilu alebo schválením provinčného rozhlasového a televízneho oddelenia v prípade lokálneho vysielania
- v tradičnej opere, filme, TV programe (napríklad v ľudových baladách, zhudobnených príbehoch, humoristických dialógoch a pod)
- ak je nevyhnutný pri výskume, vyučovaní alebo publikovaní

Na základe toho usudzujeme, že používanie dialektov zákon nezakazuje, ale vzhľadom na jeho prísne obmedzenia a možnosti používania ho postupne vytláča na okraj spoločenského života. To však ešte neznamená, že sa nesmie používať a naďalej rozvíjať v každodennej konverzácii.

V školách a iných vzdelávacích inštitúciách je oficiálne štandardná čínština jediným komunikačným prostriedkom. Výnimky sú dovoľené len v oblastiach s národnostnými menšinami (Článok č. 12). V skutočnosti je používanie dialektov v niektorých menej rozvinutých regiónoch stále akceptovateľné. Dôsledkom nerovnomerného ekonomického a sociálneho vývoja v Číne nie je Putonghua ani po viac ako pol storočí dostatočne rozšírená a zaužívaná. Napríklad na univerzitnej pôde Chongqingskej univerzity je väčšina kurzov prednášaná v miestnom chongqingskom dialekte, a to hlavne staršou generáciou profesorov, ktorí to odôvodňujú tým, že v dialekte sa dokážu jasnejšie a výstižnejšie vyjadriť.

KAPITOLA II.

1. Fonologický systém súčasného chongqingského dialektu

Chongqingský dialekt patrí do skupiny severných alebo mandarínskych dialektov, z ktorých vychádza aj štandardná čínština. Jeho fonologický systém sa od štandardnej formy výrazne neodlišuje. Charakteristický je menšími rozdielmi vo výslovnosti a premenlivosti tónov.

Základnou fonologickou jednotkou v čínštine je slabika pozostávajúca z troch častí. Vychádzajúc z tradičného delenia sa delí na iniciálu (tzv. spoluhlásku na začiatku slabiky), finálu (tzv. zvyšnú časť slabiky vyjadrenú jednoduchou samohláskou, dvojhláskou alebo trojhláskou, alebo samohláskou či dvojhláskou s nosovým elementom) a tón (Vochala, 2010: VII). Súčasná štandardná čínština pozostáva z:

- ✓ 22 iniciál (vrátane nulovej iniciály), v pinyin: b, p, m, f, d, t, n, l, g, k, h, z, c, s, zh, ch, sh, r, j, q, x
- ✓ 36 finál: a, o, e, ai, ei, ao, ou, an, en, ang, eng, i, ia, ie, iao, iu, ian, in, iang, ing, u, ua, uo, uai, ui, uan, un, uang, ueng, ong, u, ue, uan, un, iong + er)
- ✓ štyroch tónov (vysoký, stúpavý, hlboký, klesavý)

Chongqingský dialekt má podľa dialektológa Di Shiyua:

- ✓ 20 iniciál
- ✓ 37 finál (zahrňujúc erizované fonémy)
- ✓ štyri tóny (Shen Hong, 2010: 26-32)

1.1. Iniciály v chongqingskom dialekte

[b] 摆	[p] 票	[m] 莫	[f] 妇=虎	[v] 五
[d] 打	[t] 他	[l/n] ¹⁰ 冷-能		

¹⁰ Di Shiyu vo svojej knihe *Štúdium čínskej dialektológie* (2003) uvádza fonému [n] ako fonologický zápis reprezentujúci výslovnosť iniciály /l/ a /n/. Ja som tu zvolila zápis [l/n]. Dôvodom je zaznamenaná tendencia miestnych ľudí žijúcich v mestskej časti Chongqingu vyslovovať [l] ako [n] a nie naopak.

[z] 早=找	[c] 词=吃	[s] 斯=诗	[r] 日	
[j] 鸡	[q] 气	[x] 喜		
[g] 哥	[k] 看	[h] 喝	[ng] 安	[ə] 唉

1.2. Finály v chongqingskom dialekte

	[i], [ɿ] 机/资	[u] 五/不	[ü] 鱼/徐/女
[a] 拿/巴	[ia] 加/恰	[ua] 抓/娃	
[o] 河/罗			[üo] 钥/脚; [üu] 欲/育
[e] 舌/黑/麦	[ie] 叶/姐	[ue] 国/扩	[üe] 月/削
[ai] 拜/才	[iai] 解/阶	[uai] 外/坏	
[ei] 背/每		[uei] 为/贵	
[ao] 考/好	[iao] 叫/巧		
[ou] 后/斗	[iou] 九/羞		
[an] 班/但	[ian] 言/前	[uan] 万/换	[üan] 园/全
[en] 痕/更	[in] 因/英	[uen] 问/温	[ün] 群/云
[ang] 方/帮	[iang] 阳/枪	[uang] 王/黄	
[ong] 东/风	[iong] 勇/容		

Z tabuliek vyplýva, že chongqingský dialekt:

- nemá retroflexivnú fonému [sh], [zh], [ch], preto nerozlišuje medzi [sh-s, zh-z, ch-c]:
事 = 思 = [si], 只 = 自 = [zi], 吃 = 次 = [ci]
- na rozdiel od štandardnej čínštiny má fonému [v]:
五 [vũ], 屋 [vũ], 危 [věi]
- nerozlišuje medzi nazálnou [n] a laterálnou fonémou [l]:
冷 = 能 = [len], 楠 = 兰 = [lan], 拉 = 拿 = [la], 怒 = 路 = [lu]
- nerozlišuje medzi spoluhláskou [f] a [h], za ktorou nasleduje samohláska [u]:

Inklinácia k výslovnosti [n] namiesto [l] je charakteristická pre dialekty v meste Chengdu a v jeho okolí (Liao Deman, 1981: 89, Di Shiyu, 2003: 88).

湖南 [húnán] → [fúlán]

- iniciála “w“ alebo nulová iniciála sa vyslovuje s [ng]:
安 [ngen], 我 [ngo], 爱 [ngài], 欧 [ngōu]

Podľa názoru respondentov je v súčasnom chongqingskom dialekte tendencia nepoužívať fonému [ng]. Keďže táto práca je zameraná na analýzu súčasného chongqingského dialektu rozšíreného medzi mladou generáciou, v transkripcii budeme [ng] nahradzovať štandardnou formou: 我 [wǒ], 爱 [ài], 欧[ōu].

- fonéma [e] sa v chongqingskom dialekte vyslovuje ako [o] alebo [e]:

[o]: 喝茶[hó chá], 可以[kǒyǐ], 河 [hó], 课 [kè]

[e]: 舌[sé], 得 [dé], 车 [cē], 热 [rè]

- fonéma [ei] sa v dialekte vyslovuje [ei] alebo [e]:

[ei]: 背 [bēi], 每 [měi]

[e]: 黑[hē], 给 [gě]

1.3. Fonologické rozdiely medzi chongqingským dialektom a štandardnou čínštinou

Chongqingský dialekt nemá nasledujúce fonémy:

- ✓ nemá [uo], v dialekte sa vyslovuje ako [o] alebo [ue]:

[o]: 过[gò], 多 [dō], 说 [sō], 坐 [zò], 错 [cò], 火 [hǒ]

[ue]: 国 [gué], 扩 [kuè], 括 [kuè]

- ✓ nemá [eng], v dialekte sa vyslovuje ako [ong] alebo [en]:

[ong]: 朋 [póng], 冯 [fóng], 讽 [fǒng], 喻 [vong]

[en]: 能 [nén], 更 [gēn], 正 [zèn], 生 [sēn], 灯 [dēn], 冷 [lěnn]

- ✓ nemá [ing], v dialekte sa vyslovuje ako [in]:

病 [bìn], 冰 [bīn], 平 [pín], 名 [mín], 京 [jīn], 姓 [xìn], 影 [yǐn], 顶 [dǐn]

Chongqingský dialekt má štyri fonémy, ktoré sa v štandardnej čínštine nevyskytujú:

[yo], [yu], [ue], [iai]:

脚[jüò], 药 [üò], 确 [qüò]

育 = 欲 [üù]

国 [gué], 扩 [kuè], 括 [kuè]

解 [jiǎi], 戒 [jiài], 界 [jiài]

Pre podrobnejšiu analýzu jednotlivých slabík vid' Fonetickú tabuľku č. 1-4 v Prílohe č. 2.

1.4. Tóny v chongqingskom dialekte

Čínske dialekty sa vyznačujú nejednotným počtom tónov. Komplikovanejšie jazykové systémy majú sedem a viac tónov, jednoduchšie štyri až päť. Výnimočne sa stretávame s trojtónovým čínskym dialektom (Norman, 1988: 9). Chongqingský dialekt má štyri tóny: vysoký, stúpavý, hlboký a klesavý. Vyznačujú sa svojou kolísavosťou a často dochádza k zmene tónu slabík. Teoreticky sa v slabike mení 3. tón na štvrtý, 4. tón na tretí. 2. tón má tendenciu prechádzať do 3. tónu. Táto alternácia tónov však nie je pravidlom aplikovaným na každé slovo (Shen Hong, 2010: 30-31).

Chongqing je z hľadiska rozlohy obrovské samosprávne mesto, a preto je prítomnosť fonetických odchýlok v rámci jedného dialektu akceptovateľná. Pri výskume je preto dôležité definovať konkrétne prostredie, v ktorom je prevádzaný. Výslovnosť niektorých slabík dialektu používaných mladou generáciou žijúcou v mestskej časti Chongqingu sa nemusí na 100% zhodovať s výslovnosťou staršej generácie obyvateľov žijúcich v jej okrajových častiach mesta alebo na vidieku. Tento fenomén je v čínskych dialeктоch pomerne častý a je spôsobený sociologickými faktormi (Kurpaska, 2010: 105).

Názornou ukážkou zachytenia hovorovej reči v písomnej forme je poviedka od neznámeho autora napísaná v chongqingskom dialekte. Poviedka obsahuje veľa nárečových slov, ktoré sa v *Slovníku chongqingského dialektu* (1996) alebo iných slovníkoch čínskych dialektov nenachádzajú. Zaznamenali sme tendenciu erizovať nárečové slová, čo je charakteristickou črtou severných alebo tzv. mandarínskych dialektov. Pri prepise do pinyinu nás viac zaujímal fonologický inventár ako jej tónová realizácia. Počas analýzy sme zistili, že keďže slová v texte sú nárečové, nemajú jednotnú tónovú realizáciu. Jednotliví respondenti vyslovovali rovnaké slovo v rôznych tónoch, často si neboli istí, v ktorom tóne je dané nárečové slovo vyslovované, a spoliehali sa na kontext. Keďže bolo málo pravdepodobné, žeby sa fonologický záznam prevedený dvoma subjektmi stopercentne zhodoval, je slovná zásoba v

poviedke (a následne aj ostatných častiach diplomovej práce) do transkripcie prepísaná a následne analyzovaná na základe jedného hovorca.

2. Prepis textu poviedky do transkripcie pinyin

有天儿，络耳胡，大脑壳，丁丁猫几根老板凳在茶园斗马股，

[yòu tiānr, lòěrfú, dàlǎoko, dīngdīnmāor jìgēn lǎobǎndènr
zǎi cáyuán dǒumǎgǔr,

突然听到外头一阵呜嘘呐喊，好象是哪里搞起来老。

tūrán tīndǎo wǎitou yízhèn wūxūlǎhàn, hǎoxiàng sì nǎli
gǎoqiláilǎo

几爷子哈都条起来，“确哈切也”大脑壳对到另外两副颜色说。

jǐ yéze hǎdōu cènqilái, quèhàrqīē yě dàlǎoko duì dǎo lìnwǎi
liǎngfù yánsè sō

“要得”，“走马”勒两个生怕搞脱老，飞差差的暗到外头条。

yǎodéi, zǒuma lè liànggō sēnpà gǎotōlǎo, fēichācāli àndǎo
wàito tiǎo

魏拢切一看才晓得是几个少么爸和一个卖扑曲儿的农二嫂在那里对嚎。

wēilóngqiē yíkǎn cái xiǎodé sì jìgō sāoyāobà hó yìgō mài
pūqǔrnilóngèrsǎo zài nàli duìhòu

听老半天才晓得少么爸开先说要买扑曲儿，

tīnlǎo bǎntiān cái xiǎodé sāoyāobàr kāixiān sō yǎomǎi pūqǔr,
jǐge zhěnlǎo hēdō yǒu bùmàilǎo, lóngèrsǎo bùyījiǎo, gǔdǎo
bùxǔ zòu

络耳胡看不下切老，指到几个少么爸开始贩盐：

lǒěrfú kànbúhàqiēlǎo, zhīdào jìgō sāoyāobà kāisì fànyǎn

日妈*社会不是嫩个*的撒，该给的米米各人给白个！

rìmā shèhuì búshì nènge*de sā, gāi gěli mìmì gěrén gé bēigo

大脑壳生怕事情搞不大，跟到涨点：不给谨防着弄哈！

dàlǎoko sēnpà sìqīn gǎobùdǎ, gēndǎo zǎndiànr: bù gé jìnfáng
zǎo lǒng hà

少么爸仗到人多，点都不得闪劲：爆烟子老头，

sāoyāobàr zàngdǎo réndō, diàndōu bùdéi shǎnjìn: bào yīnze
lǎotour,

不要在那航日古日古的，有本事拿手锤来告哈也！

búyào zài nàháng rìgǔrìgǔli yǒu běnsè nāsōu cuìlái gào hàr
ye!

大脑壳哪里听得勒些言子嘛，找起袖子豆冲老上切一哪晓得还没冲拢，

dà lǎogōr nǎli tīndé léixiē yánzìr ma, zǎoqì xiùzè dòu
cōnglǎosàngqiē - nǎ xiǎodé hái méi cōnglóng

肚浪皮豆遭别个琢老一脚，一座犊儿拽到地下哎哟骡子的抻欢。

dùlàngpí dòu zāo bégō zuǎlao yìjyǒ, yízǒ dúr zuàidǎo dǐxià
āiyō lózili cēnhuān

络耳胡对到丁丁猫冷笑一声说：批崽儿每次都是嫩个，壳纂又还小麦，

lòěrhú duìdao dīngdīnmāor lěnxiao yìsēn sō: pī zǎier mèicǐ
dō sì léngō, kózuǎn yòu hái xiàomǎi

冲得又还飞鸡巴快，走，该我们上老！

cōngde yòu hé fēijībā kuài, zò, gāi vòmen sànglao

丁丁猫黑大个登登，说话声音豆象环艺的低音炮开到最大：捶哈啊啊啊。。。

dīngdīnmāor hē dàgō dèndēnr; sō huà sēnyīn dò xiàng huányìli
dīyīnpào kāidào zuìdǎ: cuìhà a a a...

勒两个上切几爪豆把六七个崽儿弄翻在地夹，那边大脑壳也已经爬起来老，

lè liànggo sàngqiē jìzuǎ dòu bǎ liǔqīgo zǎir lòngfǎn zài
dìxià, nàbiānr dàlǎoko yě yìjīn páqiláilao,

打起捞穿过来踩到一个少么爸的脑壳上：MMMP，嚼撒，还嚼不嚼？！

dàqīlao cuāngolái cǎidǎo yìgo sǎoyāobàde lǎokósang:
māmǎimàpí, jiáosǎi hái jiáobùjiáo?!

络耳胡酒到一个崽儿的手问：老汉教育你对不对嘛？丁丁猫一声闷吼：

lòěrfú jiǔdào yìgo zǎirlisòu wén: lǎohàn jiàoyǔ lì
duìbúduìma? dīngdīnmāor yìsēn mēn hòu:

给 钱 ！ 给 老 各 人 爬 ！ ！

gě qiǎn! gě lǎo gòrén pa!!

农二嫂拿到钱过后高兴惨老，眼睛都笑眯老：谢谢几个大哥老唷，扑曲儿随便整
嘛！

lóngèrsǎo ládǎo qián gòhòu gāoxìn cǎnlao, yǎnjīn dō xiào
mīnlao: xiěxie jìgo dàgēnaoyo, pūqūér suíbiàn zěn ma!

大脑壳正墨到伸手切抓几颗，遭丁丁猫一把逮过来，络耳胡赶忙说：

dàlǎoko zèn médǎo sēnsòu qiē zuā jìgō, zāo dīndīnmāor yìbǎ
dǎigolái, lèěrfú gǎnmáng sō:

我们晚上还要切吃龙二哥的席豆嘛，勒哈儿涨饱球老，哈哈儿还吃个锤子啊！

wòmen wǎnshàng hé yào qiē cǐ lóngèrgōlixí dōu ma, lèhàr
zāngbǎoqiúlǎo, hǎhǎer hái cǐ go cuízě a!]

K poviedke sa ešte vrátíme v ďalšej časti tejto diplomovej práce, kde bude prevedená analýza textu v gramatickej a lexikálnej rovine.

KAPITOLA III.

Gramatická analýza chongqingského dialektu

1. Stručný úvod do súčasnej gramatickej analýzy čínskych dialektov

Ako sme už spomínali v predošlej kapitole, kvalitatívna analýza čínskych dialektov bola v minulosti primárne založená na definovaní ich fonologických prvkov, ktoré tvorili základ klasifikácie dialektov. Táto tradícia vychádzala z mylnej predstavy, že skúmanie dialektov je v podstate skúmanie ich fonetickej stránky¹¹ (Kurpaska, 2010: 106). Tento prístup umožňoval najjednoduchšie a najjasnejšie definovať rozdiely medzi jednotlivými dialektmi, preto sa udržiaval medzi čínskymi lingvistami a dialektológmi až takmer do konca 20. storočia,

K narušeniu tejto tradície došlo začiatkom 80-tych rokov minulého storočia, kedy čínski lingvisti začali podporovať myšlienku skúmanania dialektov z hľadiska troch aspektov – fonetiky, lexikológie a gramatiky, pričom by sa jazykovedci mali zameriavať viac na výskum slovnej zásoby a gramatiky bez zanedbávania fonetiky (Kurpaska, 2010: 107). Takto vznikla myšlienka zaradenia gramatických prvkov do zoznamu kritérií na klasifikáciu dialektov, kde by sa do úvahy nebrali len fonetické, ale už aj gramatické a lexikálne parametre.

Aplikácia tejto teórie do praxe bola zdĺhavá, keďže aj naďalej prevládal názor, že gramatika je v porovnaní s fonetickou a lexikálnou časťou jazyka najmenej premenlivá, v izolovanom prostredí sa veľmi nevyvíja, a preto nie je potrebné ju v jednotlivých dialeктоch klasifikovať a analyzovať. Ďalším dôvodom bol fakt, že veľa gramatických prvkov bolo skúmaných z lexikálneho hľadiska, a preto nebol dôvod sa zaoberať potrebou kategorizácie gramatických parametrov. Tento postoj si môžeme vysvetliť aj ako snahu čínskej vlády o vytvorenie lingua franca medzi hovorcami mandarinských

¹¹ Aj podpora Putonghua bola zo začiatku zameraná na vyučovanie pekingskej fonetiky.

dialektov a dialektami národnostných menšín (Zhou, 2004: 99), pričom by gramatika vystupovala ako zjednocujúci uniformný prvok všetkých čínskych dialektov.

Hoci sa gramatika so svojou morfológickou a syntaktickou rozmanitosťou nevyrovná fonetickej a lexikálnej pestrosti, neznamená to však, že ju máme vo všetkých čínskych dialektoch považovať za homogénnu. Štúdium gramatických vlastností dialektu by malo byť aplikované na základe komparatívnej metódy, pri ktorej sa kladie dôraz na spôsob tvorenia jednotlivých druhov viet, morfológické zmeny, používanie gramatických partikul a pod (Zhan Bohui, 2002: 349). V tejto časti diplomovej práce zameranej práve na morfológickú a syntaktickú stránku chongqingského dialektu si kladieme dva ciele:

- a) primárne budeme skúmať vybrané gramatické parametre štyroch slovných druhov – substantív, adjektív, zámen a slovíes – ktoré majú tendenciu najrýchlejšie podliehať zmenám. U substantív a adjektív sa budeme venovať ich formovaniu pomocou afixácie, reduplikácie a erizácie. Následne si predstavíme gramatický charakter zámen. U slovíes nás bude zaujímať hlavne spôsob tvorenia otázok, definujeme jednotlivé formy najfrekvencovanejších komplementov a ich realizáciu v dialekte. Sekundárne sa budeme zaoberať lexikálnou charakteristikou niektorých nárečových slov a fráz. Celá analýza bude prevedená na základe porovnania nárečových gramatických prvkov s dnešnou štandardnou čínštinou.
- b) Druhým cieľom tejto časti práce bude sledovanie vplyvu prenikania štandardnej čínštiny do chongqingského dialektu

2. Gramatická analýza substantív v chongqingskom dialekte

Slovné druhy v čínštine sa formálne od seba odlišujú len minimálne a často je potrebný kontext na ich presnú identifikáciu. Substantíva sú názorným príkladom.

V chongqingskom dialekte majú nasledujúce vlastnosti:

- väčšina z nich je dvojslabičná
- časť slovnej zásoby substantív sa (čiastočne) zhoduje so štandardnou formou – napríklad majú spoločný základ, ale líšia sa v poradí slabík, počte slabík alebo v sufixe (Liao Deman, 1982: 101-102)
- kompozitá v chongqingskom dialekte sa, rovnako ako v štandardnej čínštine alebo iných čínskych dialeктоch, vytvárajú a analyzujú zo štyroch rôznych lingvistických rovín: afixácie, reduplikácie, erizácie a skladania slov

2.1. Afixácia substantív

Jedným z mála ukazovateľov príslušnosti slova k slovnému druhu sú menné sufixy, ktoré sa pripájajú k jednotlivým slovám. V chongqingskom dialekte sú substantíva spravidla tvorené atonovými príponami zi 子, ba 巴, ke 客 a tou 头 (Shen Hong, 2010: 81).

Afixáciou sa v chongqingskom dialekte vytvára dvojslabičné slovo odlišujúce sa od štandardnej čínštiny gramatickou príponou, ktorá je viac-menej bez akejkolvek sémantickej či funkčnej relevantnosti:

CQH	PTH		CQH	PTH	
鞋子 [háize]	鞋 xié	„topánky“	嘴 巴 (子) [zuibaze]	嘴 zuǐ	„ústa“
车子 [cēze]	车 chē	„auto“	牙巴 [yábar]	牙齿 yáchǐ	„zuby“
今年子 [jīntiānze]	今年 jīntiān	„dnes“	壁头 [bìtou]	墙壁 qiángbì	„múr“
手杆 [sòugan]	手 shǒu	„ruka“	舌头儿 [shétou]	舌头 shétou	„jazyk“

Pripojením prípony ke 客, ba 巴 a zi 子 k substantívu, adjektívu alebo slovesu vzniká nové substantívum označujúce osobu s určitou vlastnosťou:

吹吹客 [cuīcuīke]	„chvastúň“	哈巴儿 [hābār]	„hlupák“
婆婆客 [pópōke]	„utáraný človek“	酒疯子 [jiǔfēnze]	„opilec“
扯客 [cěke]	„vtipkár“	冲壳子 [cōngkóze]	„chválenkár“
摸包客 [mōbāoke]	„vreckový zlodej“	儿娃子 [érwáze]	„chlapec“
		女娃子 [lúwáze]	„dievča“

U niektorých slov stojí prípona zi 子 a ba 巴 medzi dvoma morfémmi, a tým zdôrazňuje dané slovo. Prípona ba sa v tejto pozícii viac používa u adjektív ako u substantív:

角子钱 [jiǎozeqián]	„drobné“	婆子妈 [pózemā]	„manželova matka“
浇巴湿 [jiāobāshī]	„premočený“	稀巴脏 [xībazāng]	„špinavý a premočený“

(Shen Hong 2010: 111-113)

Prípona tou 头 sa v slovách chongqingského dialektu vyskytuje veľmi frekventovane; jej pripojením k substantívu, adjektívu, slovesu alebo mierovej jednotke dochádza k derivácii nového menného slova:

零头 [língtōu]	„drobné“	霉头 [méitōu]	„nešťastie“
甜头 [tiántōu]	„výhoda“	念头 [niàntōu]	„myšlienka; nápad“
苦头 [kǔtōu]	„utrpenie“	耍头 [suǎtōu]	„hračka“
高头 [gāotōu]	„výška“		

(Shen Hong 2010: 81-84)

2.2. Erizácia substantív

Pripojením sufixu er 儿 za slovo dochádza k tzv. erizácii. V dialekte plní dve hlavné funkcie:

1. štylistickú a fonetickú funkciu – prítomnosť er na konci slova nespôsobuje žiadnu gramatickú ani sémantickú zmenu daného slova (San Duanmu, 2000: 212). V dialekte dochádza k erizácii často bez ohľadu na pôvod substantíva:

肉儿 [gàr]	„mäso“	车车儿 [cēcār]	„auto“
----------	--------	-------------	--------

天儿 [tiānr] „deň“

包儿 [bāor] „kabelka“

哈板儿 [hǎbǎnr] „blázon“

脑壳儿 [lǎokór] „hlava“

丁丁猫儿 [dīngdīnmāor] „vážka“

扑曲儿 [pūqūr] „vodný gaštan“

崽儿 [zǎir] „fagan“ (pejoratívne označenie chlapa)

2. sémantickú funkciu – prítomnosť *er* na konci slova spôsobuje zmenu jeho sémantického ohraničenia. Z fonetického hľadiska tu dochádza k zmene tónu druhej slabiky, ktorá sa pripojením *er* mení na retroflexívnu finálu v prvom tóne (Duanmu, San, 2000: 195). Pripojením *er* s významom „dieťa; syn“ sa vytvárajú deminutíva označujúce drobné predmety alebo bytosti:

包包 [bāobāo] „taška“ (kabelka, ruksak) → 包包儿 [bāobēr] „vrečko“ (na kabáte alebo nohaviciach)

洞洞 [dōngdōng] „jaskyňa“ → 洞洞儿 [dōngdōngr] „otvor“ (menšieho rozmeru)

人 [rén] „človek“ → 人人儿 [rénrēr] „figurína“ (hračka v tvare ľudskej postavy)

店店儿 [diàndiānr] „obchod“

咪咪儿 [mīmīr] označenie malej, drobnej veci

Vplyvom sociálnych zmien, zvyšovaním vzdelanosti a následným prenikaním štandardnej čínštiny do dialektu dochádza k postupnému vypúšťaniu erizačnej formy zo slov. Prejavuje sa to hlavne u mladej generácie, ktorá najčastejšie prichádza do styku so štandardnou čínštinou (Shen Hong, 2010: 67-81).

2.3. Zdvojovanie substantív

Tvorenie slov zdvojením slabík alebo tiež reduplikáciou je charakteristickým spôsobom tvorenia slovnej zásoby v čínskych dialektoch. Táto morfológická vlastnosť je viac charakteristická u slovnej zásoby čínskych dialektov ako štandardnej čínštiny. Zdvojujú sa substantíva, adjektíva, slovesá, kvantifikátory a citoslovčia. K zdvojenému substantívu sa často pripájajú aj sufix *er* (Shen Hong, 2010: 48-52).

Charakteristika jednotlivých spôsobov zdvojovania jednoslabičných slov:

- zdvojením nedochádza k zmene slovného druhu ani lexikálneho významu slova; môže sa však zmeniť tón druhej slabiky:

本本儿 [běnbēnr] „zošit“

杯杯儿 [bēibēir] „pohár“

虫虫儿 [chóngchōngr] „hmyz“

洞洞 [dòngdōngr] „jaskyňa“

- zdvojením a následnou erizáciou dochádza k zmene sémantického ohraničenia slova (viď vyššie časť „Erizácia substantív“)
- zdvojením dochádza k derivácii nového slova:

憨憨儿 [hānhār] „naivka“

恍恍 [huǎnghuāngr] „nezodpovedný bezcitný človek“

嬢嬢 [liángliáng] označenie ženy v stredných rokoch

U dvojslabičných slov zdvojujeme len jednu slabiku:

棒棒糖 [bàngbāngtáng] „lízatko“

丁丁猫儿 [dīngdīnmāor] „vážka“

悄悄话 [qiāoqiāohuà] „šepot“

板板鞋 [bǎnbǎnhái] „dreváky“

(Shen Hong, 2010: 48-52; 113-116)

2.4. Postupnosť slabík v substantívach

V chongqingskom dialekte sa vyskytujú slová, ktoré sa so svojim ekvivalentom v štandardnej čínštine zhodujú v jednotlivých slabikách, ale odlišujú v ich postupnosti. Napríklad slovo „sliepka“ sa v chongqingskom dialekte vyjadří slovom 鸡母 [jīmù], zatiaľ čo v štandardnej čínštine majú slabiky prehodené poradie 母鸡 [mùjī]. Ďalším príkladom je slovo „zelenina“ 菜蔬 [cǎisū] – 蔬菜 [shūcài], „súrodenci“ 弟兄 [dìxiong] – 兄弟 [xiōngdì]. Táto gramatická vlastnosť slov je rozšírená hlavne medzi južnými dialektmi Číny, konkrétne v kantončine, hakka dialekte alebo dialekte wu: adjektívum „hlučný“ 闹热 [làoerè], „nadšený“ 欢喜 [huānxǐ]. (Shen Hong, 2010: 109-111).

2.5. Vyjadrenie plurálu substantív

Čínske substantíva sú indiferentné, pokiaľ ide o vyjadrenie čísla a rodu, a často na ich vyjadrenie je potrebný kontext (len u zámen sa číslo rozlišuje dôslednejšie). Ukazovateľom plurality menných výrazov je prípona *men* 们 a mierové slovo *xiē* 些. Spôsob vyjadrenia plurálu je v chongqingskom dialekte voľnejší ako v štandardnej čínštine (Di Shiyu, 1995: 26-27) a vyznačuje sa nasledovnými vlastnosťami:

- prípona *men* stojí za substantívom označujúcim osoby:

娃儿们 [wáérmen] „dievčatá“

杂皮们 [zápímen] „chuligáni“

- za *menami* osôb môže stáť nie len prípona *men* (ako je to v PTH), ale aj *xiē*:

娃儿些 [wáérxie] „dievčatá“

杂皮些 [zápíxie] „chuligáni“

- slovo *xiē* vyjadruje plurál všetkých počítateľných substantív, zatiaľ čo v PTH to gramaticky nie je prípustné:

客人些[kèrénxie] „hostia“

鸡些 [jīxie] „sliepky“

桌子些 [zōzexie] „stoly“

- slovo *xiē* môže stáť aj za počítateľným substantívom, ktoré v PTH nemá časticu *men* v pluráli:

CQH: 嘞些书报杂志些是他的。

[lèxie sūbào zázi xie sì tāli]

PTH: 这些书报杂志都是他的。

Tieto knihy a noviny sú jeho.

- neurčitý počet vyjadríme postavením zámena *hǎoduō* 好多 pred substantívom (Shen Hong, 2010: 48; Liao Deman, 1981: 137-138):

嘞下儿好多人我认不倒。

[lèhàr hǎodō rén wò rěnbudǎo]

Nepoznám tu veľa ľudí.

3. Gramatická analýza adjektív v chongqingskom dialekte

Adjektíva v chongqingskom dialekte sú, rovnako ako v štandardnej čínštine, tvorené a modifikované zdvojením (alebo reduplikáciou) a afixáciou. Líšia sa formou zdvojovania, v charaktere jednotlivých afixov, v spôsobe ich formovania a použitia. Tieto gramatické prvky sa často používajú na zdôrazňovanie a vyjadrenie stupňa adjektív.

3.1. Zdvojovanie adjektív

Zdôraznenie adjektíva v čínštine dosiahneme zdvojením jeho jednotlivých slabík. V chongqingskom dialekte existuje štandardná i neštandardná forma zdvojovania. So štandardnou čínštinou sa zhoduje v tzv. expresívnom zdôraznení vytvoreným:

- AA formou zdvojovania jednoslabičných adjektív, ktorá, v spojení s ukazovateľom 的 vystupuje vo funkcii adverbialného určenia, v predikatívnej funkcii a funkcii prívlastku:

高 → 高高的 [gāogāoli] „pomerne vysoký“

胖 → 胖胖的 [pànpànli] „zaoblenejší“

- AABB formou dvojslabičných adjektív, pričom obe slabiky sú synonymá; zdvojuje sa každá slabika zvlášť
- AAB formou, ktorá, na rozdiel od štandardnej formy, môže byť zameniteľná: AAB = BBA, čo znamená, že zdvojovať môžeme nie len prvú, ale aj druhú slabiku, pričom stupeň zdôraznenia je rovnaký:

黢黑 [qūhē] „veľmi tmavý“

屋子里头黢黢黑的。

屋子里头黢黑黑的。

[vūzi lītou qūqūhēli/qūhēhēli]

V dome je úplná tma.

(Shen Hong, 2010: 55-59)

Iné príklady:

甜 [tián] „nasladlý“ → 蜜甜 [mìtián] „sladký“ → 蜜蜜甜/蜜甜甜 „sladký ako med“

重 [zhòng] „ťažký“ → 梆重 [bāngzhòng] „pomerne ťažký“ → 邦邦重/梆重重 „veľmi ťažký“

硬 [yìng] „tvrdý“ → 梆硬 [bāngyìng] „pomerne tvrdý“ → 邦邦硬/梆硬硬 „veľmi tvrdý“

“

3.2. Afixácia adjektív

3.2.1. Prefixy

V chongqingskom dialekte sa používajú dva duhy prefixov: prefixy zhodné so štandardnou čínštinou a nárečové formy prefixov, ktoré majú nasledujúce vlastnosti:

- prvá slabika je zdôraznená a má porovnávaciu funkciu, preto ju môžeme prekladať slovom „veľmi“
- druhou slabikou je samotné adjektívum vyjadrujúce určitú vlastnosť (biely, ťažký, horúci)
- niektoré slabiky majú rôzne fonetické formy; ich etymológia nemusí byť vždy jasná, preto sa v písomnej forme zaznamenávajú prostredníctvom homofónnych znakov
- takto zdôraznené adjektíva môžu vo vete vystupovať vo funkcii predikátu, doplnku alebo atribútu (Wu Yunji, 2005: 81)
- adjektíva s týmto typom zdôraznenia môžeme do slovenčiny prekladať slovným spojením [veľmi + Adj]

Z lexikálneho hľadiska zaradujeme sufixy do dvoch skupín:

- a) skupina predpôň s jasným lexikálnym významom prítomná aj v štandardnej čínštine

[veľmi + Adj]

滂臭 [pāngcòu]

冰冷 [bīnglěng]

[nezastaviteľný + zapáchajúci = „veľmi smradľavý“]

[ľad + studený = „ľadový; veľmi studený“]

雪白 [xuěbái]

稀脏 [xīzàng]

[sneh + biely = „snehobiely; veľmi biely“]

[vzácný + špinavý = „veľmi špinavý“]

- b) skupina predpôň s nejasným lexikálnym významom a etymológiou (Wu Yunji, 2005: 82-86); predpony sú vyjadrené homofónnymi znakmi, preto sú zameniteľné

[? + Adj]

飞高 [fēigāo] „veľmi vysoký“

溜光 [liúguāng] „veľmi jasný“

梆/帮硬 [bāngyìng] „veľmi ťažký“

讯白 [xùnbái] „snehobiely“¹²

¹² Di Shiyu, 2003: 292-293.

【壳纂又还小麦，】冲得又还飞鸡巴快。

[kózuǎn yòu hái xiǎo mài] [cōngde yòu hái fēijībākuaì]

[hnať sa + znova + ešte + ? + (slang) + rýchly]

Vzrastom krpáň, ale ženie sa skurvene rýchlo.

Predpona „veľmi“ je písomne vyjadrená homofónnym znakom. V štandardnej čínštine môže byť vyjadrená slovom „veľmi“ 非常 fēicháng¹³

丁丁猫黑大个登登

[dīngdīnmāor hēdà gō dēngdēng]

[vážka + ? + veľký + postava]

Vážkyna mohutná postava

Znak hēi vo význame „veľmi“ hěn 很 môže mať len gramatickú funkciu (Shen Hong, 2010: 140):

嘞点冷不？黑冷。

[lèidiǎn lěng bù] [hē lěng]

Je tam zima? Je.

Odpoveď môžeme zdôrazniť adverbium 球 qiú v pozícii pred adjektívom, ktorý je zvyčajne záporného významu:

黑球冷[hēqiúlēng] „veľmi studený“

黑球脏[hēqiúzàng] „veľmi špinavý“

黑球干[hēqiúgān] „veľmi suchý“

勒哈儿涨饱球老，哈哈儿还吃个锤子啊！

[lèihàr zhǎngbǎoqiúlaohāhāhāer hái chī gè chuízi a]

Ak sa teraz napcháme, kto bude o chvíľu zase žrať!

Slovo he je názorným príkladom nárečového slova zaznamenaného homofónnou formou, ktoré nemá v slovníkoch čínskych dialektov rovnaký písomný variant. Napríklad v *Slovníku*

¹³ Na vyjadrenie slova „veľmi“ zvolili niektorí z respondentov znak 非 fēi namiesto 飞 fēi → 非辣 [fēilā], 非快 [fēikuài], 非痛 [fēitōng] a pod.

chongqingského dialektu je uvedený znakom 嘿, v „Slovníku dialektov“ knihy *Dialekty*, ??? znakom 黑 (túto formu zvolili aj niektorí respondenti pri vyplňovaní dotazníka). Výber znaku reprezentujúci dané nárečové slovo je individuálny a často záleží na dohode určitej skupiny ľudí, ktorý znak si zvolia za svoju „štandardnú“ formu.

3.2.2. Suffixy

V chongqingskom dialekte je zdôrazňovanie adjektív sufixami pomerne rozšíreným gramatickým javom, pričom sa dané adjektívum zdôrazní viac ako použitím adverbia v pozícii vyššie uvedených predpôn (Yip Po-Ching, 2006: 105). Chongqingský dialekt má okrem štandardných foriem používania sufixov aj svoje vlastné nárečové formy. Tento typ zdôrazňovania štruktúralne vyjadríme [Adj + sufix] a do slovenčiny budeme prekladať „veľmi + Adj“.

[Adj + 很了]

傻很了 [hǎ hěnlǎo] „veľmi hlúpy“

大很了 [dà hěnlǎo] „obrovský“

调皮很了 [tiáopí hěnlǎo] „veľmi rozmazaný“

高兴很了 [gāoxìn hěnlǎo] „veľmi šťastný“

[Adj + 惨了]

Sufixom cǎnlǎo 惨了 sa vyjadruje najvyšší stupeň zdôraznenia adjektív; spája sa s kladným aj záporným významom:

傻惨了 [hǎ cǎnlǎo] „strašne hlúpy“

调皮惨了 [tiáopí cǎnlǎo] „strašne rozmazaný“

高兴惨了 [gāoxìn cǎnlǎo] „nadšený“

[Adj + zdvojený sufix]

S touto formou zdôrazňovania adjektív sa stretávame v každodennej konverzácii. Od štandardnej formy sa táto štruktúra líši svojou vnútornou morfológickou štruktúrou a bohatším lexikálnym významom.¹⁴ Zatiaľ čo v štandardnej čínštine je prvá slabika zvyčajne tvorená adjektívom, v chongqingskom dialekte substantívom alebo slovesom, za ktorý sa

¹⁴ Podľa názoru respondentov sa touto formou zdôraznenia stručne a výstižne vyjadrí niečo, čo by sa v štandardnej čínštine muselo vyjadriť opisnejším spôsobom.

prípája dvojslabičný sufix lexikálne odlišný od sufixu v štandardnej čínštine (Shen Hong, 2010: 55-59).

Napríklad výraz „veľmi hlúpy“ vyjadríme slovom 傻戳戳 [hà cǒcǒ], 瓜稀稀 [guāxīxī], 木楚楚 [mùcǔcǔ].

Iné príklady:

水垮垮 [suǐkuàkuà] „nespoľahlivý“

吊甩甩 [diào suǎi suǎi] „nepozorný; zmätený“

宝腮腮 [bǎo sāi sāi] „hlúpučký; naivný“

神戳戳 [shén cǒcǒ] „podivný; čudný“

霉浊浊 [méi cǒcǒ] „nešťastný; neúspešný“

冒皮皮 [mào pí pí] „chválenkársky“

飞叉叉 [fēi chā chā] „vrtošivý; rozmarný“

喳翻翻 [zhā fān fān] „utáraný; ukecaný“

Sufixy v štruktúre [Adj + zdvojený suffix] majú v chongqingskom dialekte nasledujúce vlastnosti:

- v porovnaní so štandardnou čínštinou sú lexikálne bohatšie:

PTH

CQH:

光溜溜 [guāngliúliú] „obnažený; nahý“: 光董董, 光叉叉, 光丝丝

甜蜜蜜 [tiānmì mì] „sladký ako med“: 甜兮兮, 甜咪咪, 甜哇哇, 甜呀呀

矮墩墩 [ǎidūngdūng] „zavalitý; podsaditý“: 矮笃笃, 矮浊浊, 矮爬爬

干巴巴 [gānbābā] „veľmi suchý“: 干沙沙, 干酥酥, 干焦焦

红彤彤 [hóngtóngóng] „šarlátový“: 红痛痛, 红兮兮, 红些些, 红扯扯

水淋淋 [suǐlīnlīn] „premočený“: 水灵灵, 水汪汪, 水砸砸, 水汤汤, 水稀稀, 水垮垮

(Shen Hong, 2010: 59)

- sú vyjadrené zameniteľnými homofónnymi znakmi:

神戳戳 ↔ 神浊浊 ↔ [shén cǒcǒ] „podivný; čudný“

瓜兮兮 ↔ 瓜西西 ↔ 瓜稀稀 [guāxīxī] „nechápavý“

水垮垮 ↔ 水夸夸 [suǐkuakuā] „nezodpovedný“

- väčšina sufixov nie je viazaná na určité adjektívum, preto sa môžu spájať s rôznymi adjektívami:

[Adj + 戳戳]

神戳戳 [séncócó] „zvláštny; čudný“

哈戳戳/哈批戳戳 [hàcócó/ hàpicócó] „tupý“

傻戳戳 [hàcócó] „bláznivý; pochabý“

宝戳戳/宝批戳戳 [baocócó/ baopicócó] „zadubeny“

水戳戳 [suicócó] „zradný; zákerný“

鬼戳戳 [guicócó] „zákerný“

Ďalšou z často sa vyskytujúcich štruktúr zdôraznenia adjektív je [Adj +头+Adj+脑]:

哈头哈脑 [hàtóuhàlǎo] = 哈戳戳 [hàcócó]

鬼头鬼脑 [guìtóuguǐlǎo] = 鬼戳戳 [guicócó]

水头水脑 [suìtóusuilǎo] = 水夸夸 [suikuākuā]

Uvedené príklady predstavujú lexikálnu oblasť v ktorej sa dialekt rozvíja – negatívny opis charakterových vlastností človeka ¹⁵, slang, nadávky a vulgarizmy. Dochádza u nich k rýchlemu vzniku nových slov a zániku starých, hlavne u mladej generácie.

¹⁵ Slovná zásoba v dialekte sa najrýchlejšie rozvíja v oblasti slov opisujúcich osoby a ich vlastností; ďalej je to v oblasti kultúry, zábavy, domácnosti a anatómie (Shen Hong, 2010: 127).

4. Gramatická charakteristika zámen v chongqingskom dialekte

V chongqingskom dialekte sú všeobecne zámená pomerne zhodné so zámenami v štandardnej čínštine.¹⁶ Avšak dôsledkom už spomínaného ekonomického rozvoja posledných rokov, ďalej dôsledkom urbanizácie, a následnej imigrácie obyvateľstva z vidieckych oblastí do Chongqing, pričom sa mesto stáva akousi konglomeráciou miestnych dialektov podliehajúcou vplyvu štandardnej čínštiny, zaznamenávame používanie nejednotných fonetických a písomných variant v zámenách. Tento fenomén je výrazný hlavne u ukazovacích a opytovacích zámen. (Shen Hong, 2010: 46-47). Napríklad zámeno „tu“ (zhèr 这儿; zhèlǐ 这里) má v dialekte nasledujúce varianty:

- ✓ 嘞下儿 [lè har]
- ✓ 嘞截 [lèjie]
- ✓ 嘞里 [lèli]
- ✓ 嘞点 (儿) [lè diǎnr]

Zámeno „ako“ 怎么 z ěnme vyjadríme:

- ✓ 啷个 [lǎnggō]
- ✓ 咋个 [zǎgō]
- ✓ 咋子 [zǎze]
- ✓ 啷凯 [lǎngkai]
- ✓ 郎格/囊个 [lánggō]

4.1. Osobné zámená

V chongqingskom dialekte majú osobné zámená nasledujúce vlastnosti:

- gramatické a lexikálne rozdiely sú so štandardnou čínštinou minimálne:

我 (们) [wǒ(men)] „ja; my“

你 (们) [nǐ(men)] „ty; vy“

¹⁶ Výrazný rozdiel v zámenách je medzi dialektmi severnej a južnej časti provincie Sichuan (Di Shiyu, 2003: 290-291).

他/她/它（们） [tāmen] „on; ona; ono; oni; ony“

- záměno 别个 [biégō] má dve funkcie:
 - a) vyjadruje bližšie neurčenú osobu: „iný; iní; všetci“
 - b) zastupuje záměno 1. a 3. osoby singuláru a plurálu: „ja; my; on; oni“:

嘞是别个的，不是我的。

[lè si biégōli, búsi wòli]

To je jej (ich; niekoho iného), nie moje.

- záměno 各人 [gòren] a 自家 [zǐjiā] má v dialekte funkciu:

- a) zvratného záměna „sám“

你各人看。

[lǐ gòren kàn]

Sám sa na to pozri.

- b) privlastňovacieho záměna „svoj“ (Shen Hong, 2010: 46):

各人的事情各人做。

[gòren li sìqin gòren zò]

Svoje záležitosti si zariad' sám.

4.2. Opytovacie záměná

V chongqingskom dialekte sa opytovacie záměná vyskytujú v rôznych fonetických variantoch. V písomnej forme sú reprezentované homofónnymi znakmi. Záměno „kedy“ shénme shíhou 什么时候 sa v chongqingskom dialekte vyjadri napríklad slovom 哪哈儿 [lǎhar], 哪会儿 [lǎhuir], 哪阵 [lǎzen], 啥/撒子时候 [sà/ sǎzisíhou] alebo 那个时候 [lǎgōsíhou], pričom posledné dve varianty sú bližšie štandardnej čínštine, čo hypoteticky môžeme považovať za dôsledok vplyvu štandardnej čínštiny na vznik zmiešanej formy dialektu s Putonghua.

V súčasnosti sa stretávame s množstvom fonetických a písomných variant záměna. Nižšie uvádzame niektoré z nich. Výber homofónnych znakov je náhodný, preto je pomerne náročné k jednotlivým variantom definovať správny tón.

- a) „čo; aký“ shénme 什么:

啥/撒（子） [sǎ(ze)]

你说啥？ [lì sǎ sǎ] „Čo hovoríš?“

- b) „ako; akým spôsobom“ zěnme 怎么:

哪个 [lǎnggō] 咋个 [zǎgō] 郎格/囊个 [lánggō] 啷凯 [lǎngkai]

恁个样子我啷个去见人嘛?

[nèn gō yàngze vò lǎnggō qù jiàn rén ma]

Ako môžem ís' takto medzi ľuďi?

c) „prečo; kvôli čomu“ wèishénme 为什么:

为啥(子) [wèisǎ (ze)] 你为啥子生气? [lǐ wèisǎze shēnqì] *Kvôli čomu sa zlostíš?*

d) „kedy“ shénmeshíhou 什么时候:

啥/撒子时候 [sǎzesíhou] 哪个时候 [lǎgōsíhou]

哪哈儿 [lǎhar] 哪会儿 [lǎhuìr]

哪阵 [lǎzen]

他啥子时候来的? [tā sǎzesíhou láili] *Kedy prišiel?*

e) „kto“ shéi 谁:

哪/那个 [lǎgō] 哪个来了? [lǎgō láilao] „*Kto prišiel?*“

f) „kde“ nǎr 哪儿

哪哈儿[lǎhar] 你在哪哈儿买的? [lǐ zài lǎhar mǎideli] *Kde si to kúpil?*

g) [多+ adjektívum]

好多 [hǎodō] „kol'ko“ duōshao 多少

好大 [hǎodà] „kol'ko“ duōdà 多大

好久 [hǎojiǔ] „ako dlho“ duōjiǔ 多久

啷个车儿好多钱? [lègō cār hǎodō qiǎn] *Kol'ko stojí to auto?*

4.3. Ukazovacie zámená

V chongqingskom dialekte sú ukazovacie zámená, podobne ako opytovacie zámená, foneticky nejednotné a realizujú sa v rôznych variantoch.

a) zámeno „tu“ zhèr 这儿; zhèli 这里:

嘞下儿 [lè har]

嘞点（儿） [lè diǎnr]

嘞截 [lèjie]

这点 [zè diǎnr]

嘞里 [lèli]

你的包包在嘞下儿。

[lì de bāobāor zài lè har]

Tvoja kabelka je tu.

b) zámeno „**tam**“ nàr 那儿; nàli 那里:

那截 [nàjie]

那点 [làdiǎnr]

那航 [nàhang]

那截冷不?

[lǎjiě lěng bù]

Je tam zima?

c) zámeno „**to; toto**“ zhège 这个; „**taký; takto**“ zhèyang 这样; zhème 这么:

嘞个 [lègō]

恁个 [lèn gō]

嫩个 [lǎngò]

这凯 [zèkai]

楞个 [léngō]

嘞个好多钱?

恁个样子我哪个去见人嘛?

[lègō hǎodō qián]

[nèn gō yàngze wǒ nǎngē qù jiàn rén ma]

Kol'ko to stojí?

Ako môžem ís' takto medzi ľuďi?

d) zámeno „**tak; taký**“ nàme 那么; nàyang 那样:

嫩个 [lèngō]

浪个 [làngō]

批崽儿每次都是嫩个。

[pī zǎir měi cì dō sī lèn gō]

S tým chlapom je to stále rovnaké.

5. Gramatická charakteristika sloves v chongqingskom dialekte

V chongqingskom dialekte má sloveso nasledujúce vlastnosti:

- je bezpríznakové; trpný rod sa vyjadrí pomocou prepozičného slovesa 遭 [zāo], 拿给 [lágè], 拿跟[lágēnr]
- sloveso nerozlišuje čas ani spôsob, preto priberá prípony aglutinačného charakteru; zatiaľ čo v štandardnej čínštine sa uskutočnenie deja vyjadrí príponou guo 过, ukončenie deja príponou le 了, trvanie deja – zhe 着, v chongqingskom dialekte sa sa to všetko vyjadruje jednotnou partikulou dǎo 倒
- v dialekte sa krátkosť deja vyjadruje skôr slovesným numeratívom ako zdvojením slovesa (Di Shiyu, 1996: 30-33)

哈儿 [hàr]:

等哈儿 [děnhàr] „počkaj chvíľu“

有本事拿手锤来告哈也!

[yǒu běnsè nāsōu cuilái gào hàr ye!]

...neskúšajte na nás svoje päste!

一脚! [yìjiǎo]

嘞里杀一脚 [lèli sà yìjiǎo]

Tu zastavte!

- sloveso len zriedkavo stojí samostatne; často je modifikované (časom. miestom) alebo komplementom

5.1. Slovesné komplementy v chongqingskom dialekte

V čínštine sa za slovesný komplement považuje výraz za slovesom (okrem predmetu) s rozdielnymi vlastnosťami, ktorý opisuje, vysvetľuje alebo zdôrazňuje činnosť slovesa, vyjadruje jeho výsledok a pod. (Yip Po-Ching, 2006: 96). V tejto časti práce sa budeme detailnejšie zaoberať troma komplementmi: dé 得, dǎo 倒 a qǐ 起.

5.1.1. Funkcia komplementu dé 得

Sloveso dé má v dialekte veľmi bohaté morfológické využitie. Plní funkciu plnovýznamového slovesa, pomocného modálneho slovesa, komplementu, funkciu predložky, zdôrazňuje vetu, vyjadruje jej priebehový čas a pod. (Li Li, 2008: 83-85; Zeng Xiaoyu, 1996: 70). Sloveso dé je prítomné v syntaktických konštrukciách, ktoré sú v dnešnej štandardnej čínštine zriedkavejšie ako v dialekte. Dôvodom je väčšia izolovanosť dialektu a zachovávanie si lokálnych gramatických foriem.

V súčasnom chongqingskom dialekte tvorí dé súčasť syntaktickej konštrukcie [V + 得] vyjadrujúcej možnosť alebo povinnosť. Na rozdiel od štandardnej čínštiny má v dialekte pomerne časté využívanie (Wu Yunji, 2005: 343; Liao Deman, 1982: 143), napríklad v krátkych konverzačných frázach:

要得! [yǎodéi] „platí!; OK!“

要不得! [yǎobudéi] „nie!; v žiadnom prípade!“

晓得 [xiǎodéi] „viem“

晓得不得 [xiǎobudéi] „neviem; nie som si istý“

Štruktúrou [V + 得] sa v dialekte vyjadruje modalita sloves nahrádzajúca pomocné sloveso néng 能 „môcť“, kěyǐ 可以; „vedieť; ovládať“; yuànyì 愿意 „chcieť; želať si“ a pod. Vyjadrujeme ňou povolenie alebo oprávnenie k určitej činnosti.

Modalita sloves sa v chongqingskom dialekte vyjadrí skôr potencionálnou formou ako modálnymi slovesami (Liao Deman, 1982: 142-147), čo sa nám potvrdilo aj analýze dotazníkov, ktorým je venovaná nasledujúca kapitola.

我说不得。

[vò sōbudé]

Nemôžem povedať.

Modalitu vyjadříme aj postavením dé pred plnovýznamové sloveso [得 +V], pričom samotné dé tu vystupuje vo funkcii pomocného slovesa:

那衣裳不好看，我不得买。

[lǎ yīsang bùhǎo kàn, wòbùdemǎi]

你不得走的。

[lǐ bùdézǒuli]

Tie šaty nevyzerajú dobre, nekúpim ich.

Nemôžeš odísť.

Pozíciou 得 得 pred slovesom sa vyjadri prítomný priebehový čas:

你得干啥子哦？我得洗衣裳。

[lǐ déi gàn shàzeo] [wǒ déi xǐ yīsang]

Čo robíš? Periem.

Prítomný priebehový čas sa vyjadri aj štruktúrou [(没) + V + 得有] (Liao Deman, 1982: 143).

你带得有火柴没得？

我没带得有火柴。

[lǐ dài de yǒu huǒchái méi de ?]

[wǒ méi dài de yǒu huǒchái]

Máš zápalky?

Nemám zápalky.

a) Iné funkcie 得 得:

- 得 de vo funkcii komplementu stupňa:

他屋头啥子都没得，穷得要命。

[lǐ wū tóu shà zǐ dōu méi de , qióng de yào mìng]

V dome nič nemá, je chudobný ako kostolná myš.

- 得 de v zdôrazňujúcej funkcii; svojou pozíciou na konci vety nemení význam danej vetnej konštrukcie:

书放得那格儿得？放得桌桌儿高头得。

[shū fàng de nà gé er de ?] [fàng de zhuō zhuō er gāo tóu de]

Kam si položil tú knihu? Na stôl.

(Liao Deman, 1982: 142-147)

5.1.2. Funkcia komplementu dǎo 倒

V chongqingskom dialekte plní sloveso dǎo nasledovné funkcie:

- dǎo 倒 vo funkcii komplementu dào 到:

Kō (搁) 远很了，我看不倒。¹⁷

¹⁷ Pre porovnanie so štandardnou čínštinou uvádzam príklady v nasledovnej postupnosti:

[kō yuǎn hěnlǎo, wò kànbudǎo]

放得太远，我看不到。

Je to položené priliš ďaleko, nedovidím tam.

- dǎo 倒 vo funkcii komplementu zhe 着, zhù 住 alebo xià 下:

抓倒！把他抓倒！

睡倒！莫起来！

[zuādǎo! Bǎ tā zuādǎo!]

[suìdǎo! mòqǐlái!]

抓住（着）！把他抓住（着）！

躺着（下），别起来！

Chyt' ho! Chyt' ho!

Lež! (Lahni!) Nevstávaj!

- dǎo 倒 vo funkcii komplementu liǎo 了:

嘞个我吃不倒。

[lègō wòcībudǎo]

这个我吃不了。

Nezjem to.

哪个管得倒你哟！

[lǎgō guǎndedǎo lì yo!]

谁管得了你呀！

Komu na tebe záleží!

- dǎo 倒 vyjadruje trvanie deja:

你耍倒哈儿，我去烧水。

[lì shuǎ dǎo hàr, wòqù sāo suǐ]

你玩着，我去烧水。

Pohraj sa chvíľu, ja dám zatiaľ zohriať vodu.

你埋倒脑壳不开腔。

[lì máidǎo lǎokō bùkāi qiāng]

你低着头不说话。

Mlčíš so sklonenou hlavou.

(Liao Deman, 1982: 147-151)

1. veta v chongqingskom dialekte
2. prepis do transkripcie pinyin
3. veta v štandardnej čínštine
4. preklad do slovenčiny

5.1.3. Funkcia komplementu qǐ 起

Komplement qǐ má v chongqingskom dialekte podobné gramatické využitie ako dǎo 倒: modifikuje sloveso, nahrádza funkcie komplementov zhe 着, dào 到, liǎo 了, zhù 住 a xià 下 (podrob. vid' Liao Deman, 1982: 151-156). Okrem toho má aj ďalšie nasledujúce gramatické funkcie:

- v potenciálnej forme [V + 得/不起] vyjadruje možnosť uskutočnenia deja:

发不起言 [fābuqǐ yán] „nemôť sa vyjadriť“

写得起 [xiědeqǐ] „(byť schopný) dopísať“

V štandardnej čínštine túto formu zvyčajne vyjadříme modifikátorom qǐlái 起来 alebo liǎo 了.

- v pozícii za slovesom zdôrazňuje celý výraz:

你懂得起啥子?

雄起! [xióngqǐ] „do toho!“ (PTH: jiāyóu! 加油!)

[lǐ dǒngdeqǐ sāze]

Čomu ty tak rozumieš!?

- je súčasťou štruktúry [V + 起在] vyjadrujúcej trvanie deja (v štandardnej čínštine ho vyjadříme znakom zháo 着 alebo časticou ne 呢):

他还要起在。

[tā hái suǎqizai]

Hrá sa.

(Liao Deman, 1982: 151-158)

5.2. Charakteristika finálnych častíc v otázke

V modernej štandardnej čínštine vyjadrujú vetné častice otázku formou [V + častica],ďalej zdôrazňujú zvolanie, súhlas, príkaz alebo žiadosť (Švarný, 1998: 93). Tvorené sú najčastejšie časticou ma 吗, ba 吧, a 啊, ne 呢 alebo jednou z ich variant: wa 哇, ya 呀, na 哪 (varianty a 啊) (Švarný, 2001: 147-148). Niektoré z nich sa používajú aj v súčasnom chongqingskom dialekte paralelne s časticami charakteristickými pre miestny dialekt: sa 啥, ma 嘛, yo 哟, ye 吔, so 嗦, o 哦, □ mai alebo □ wai (Shen Hong, 2010: 33-46). Niektoré z nich dokonca nemajú ani svoj ekvivalent v štandardnej čínštine.

V chongqingskom dialekte majú jednotlivé vetné častice nasledovné funkcie:

- a) častica sa 啥 v otázke vyjadruje netrpezlivý postoj hovoriaceho

到底是哪个回事啥?

[dàodǐ sì lānggō huì sì sa]

Čo sa vlastne deje?

- b) častica ma 嘛 vyjadruje nespokojnosť hovoriaceho, zdôrazňuje vetu a vyslovuje sa s klesajúcim tónom:

哪个不可以嘛?

[lānggō bù kǒyǐ mà]

Ako, že to nie je možné? (→ je to možné)

- c) častica ye 吔 a so 嗦 vyjadruje prekvapenie (vyslovuje sa zdôraznene):

你哪个晓得了吔?

[lǐ lānggō xiǎodelao yě]

Akože si o tom vedel?

嘞个事你还不晓得嗦?

[lègō sì lì hái bù xiǎodé sò]

Ty o tom ešte nevieš? (→ musíš o tom vedieť)

- d) častica yo 哟 dodáva otázke netrpezlivý až podozrievavý tón:

晓得他们给我们买票没得哟?

[xiǎodéi tāmen gě wǒmen mǎi piào méidéi yo]

Vedel si o tom, že nám kúpili lístok?

- e) častica o 哦 vyjadrená zdôraznene dodáva otázke zveličujúci až prehnany tón:

楞个好的东西，你到哪下还找得到哦?

[léngō hǎoli dōngxi, lì dào lǎhàr hái zhǎodédào ó]

Kde inde nájdeš tak úžasné veci? (→ nikde inde)

- f) častica □ mai dodáva otázke srdečný tón:

你以为我硬是不懂 □?

[lǐ yǐwei wènsì bùdǒng mai]

A ty si si myslel, že tomu nerozumiem?!

- g) častica □ wai:

你来又是做啥子□？

[lì lái yòu sì zò sházi wai]

Načo si sem zase prišiel?

KAPITOLA IV.

Charakteristika otázky a jej tvorby v chongqingskom dialekte

V modernej štandardnej čínštine existujú štyri základné typy otázok: otázky zisťovacie, doplňovacie, rozlučovacie a rétorické (Švarný, 1998: 89-90). V tejto časti práce si kladieme za cieľ analyzovať ich spôsob tvorby v chongqingskom dialekte. Pozornosť budeme venovať hlavne syntaktickej štruktúre tvorby jednotlivých typov otázok a vnútornej štruktúre vety. Pritom nás bude zaujímať:

- samotný spôsob tvorenia otázky
- identifikácia najčastejšie používanej štruktúry tvoriacej zisťovacie otázky
- úloha modálnych slovíčok v otázke
- charakter zámen v doplňovacích otázkach
- charakter vetných častíc tvoriacich otázku
- druhotne sa budeme zaoberať aj lexikálnou stránkou niektorých nárečových slov a slovných spojení

Sekundárne budeme sledovať, akým spôsobom dochádza, a či vôbec dochádza k vzájomnému ovplyvňovaniu štandardnej čínštiny so súčasným chongqingským dialektom. Jednotlivé odchýlky od štandardnej čínštiny budú doložené odbornou literatúrou a spätne prediskutované s respondentmi.

Zdrojom analyzovaného materiálu sú otázky v chongqingskom dialekte zozbierané prostredníctvom dotazníkov (Príloha č. 3). O charaktere dotazníkov a spôsobe ich vyplnenia a následného použitia v práci sa zmiňujem v metodike práce.

Analýza začínala zisťovacími otázkami, ktoré tvorili jadro nášho záujmu. Môžeme ich nazvať aj „áno-nie otázkami“, u ktorých sa zvyčajne očakáva krátka a stručná odpoveď.

V štandardnej čínštine sa tvoria dvoma syntaktickými štruktúrami:

- a) [V + častica]
- b) [V + Neg + V] = u dvojslabičného prísudku – opakovaním slabík

Postupnou analýzou jednotlivých viet v dotazníkoch sme zistili, že v chongqingskom dialekte sa zisťovacie otázky tvoria troma základnými typmi syntaktických štruktúr:

1. [V + častica]
2. [V + **Neg** + (častica)]
3. [V + Neg + V] → 3a. [A+ Neg + A]
3b. [A+ **Neg** + AB]
3c. [AB+ Neg + AB]

Druhý typ vetnej štruktúry môže a nemusí byť zakončený vetnou časticou; tretia štruktúra sa na základe prísudku ďalej delí na ďalšie tri podskupiny. Z daného rozdelenia usudzujeme, že v chongqingskom dialekte sa okrem štandardnej formy tvorenia otázok (1, 3a, 3c) používa aj neštandardná forma (2, 3b).

Uvedme si názorné príklady jednotlivých štruktúr:

Forma [V + Neg + (V)]:

Veta: *Poznáš ho? Nepoznám.* (č.14¹⁸)

你认识不认识他? 认识。[nǐ rènshi bu rènshi tā] [rènshi]

bola do dialektu preložená formou:

1. [V + častica]
2. [V + Neg]

你认得倒他不? 认得倒。

[lǐ rèndedǎo tā bù] [rèndedǎo]

3. [V + Neg + V] → 3a. [A+ Neg + AB]

你认不认识得倒他? 认得倒。

[lǐ rènburèndedǎo tā] [rèndedǎo]

3c. [AB+ Neg + AB]

60 % respondentov vytvorilo otázku formou [V + Neg + V] → [A+ Neg + AB]

¹⁸ Všetky otázky sú uvedené v dotazníku Prílohy č. 3. Vety použité v tejto časti práce budem ďalej označovať číslom uvedeným v zátvorke na konci otázky.

30% respondentov formou [V + Neg]

10% si zachovalo štandardnú pôvodnú formu [AB + Neg + AB]

0% zvolilo štruktúru [V + častica] a [AB + Neg + AB]

Rozprávaš anglicky? Áno. (č. 17)

PTH: 你会不会说英语? 会。

[nǐ huìbùhuì shuō yīngyǔ] [huì]

CQH:

[V + Neg] 你说得来英语不? 说得来。

你会说英语不? 会撒。

[lǐ sōdelái yīnyǔ bù] [sōdelái]

[lǐ huì sō yīnyǔ bu] [huì sa]

[A + Neg + AB] 你说不说得来英语? 说得来。

[lǐ sōbùsōdelái yīnyǔ] [sōdelái]

50% respondentov – [V + Neg]

40% respondentov – [A + Neg + A]

10% respondentov – [A + Neg + AB]

0% respondentov – [V + častica]

Vety vytvorené opakovaním slovesa so záporom si v preklade do dialektu zachovávajú pôvodnú štruktúru, čo znamená že ani jeden z respondentov nevytvoril otázku použitím vetnej častice. Dochádza však k porušeniu vnútornej syntaktickej štruktúry a použitiu neštandardnej formy [V + Neg], ktorá sa v štandardnej čínštine nepoužíva (Liao Deman, 1982: 143) a hovorovej formy [A + Neg + AB] používanej u dvojslabičných slovies.

Forma [V + častica]:

Vety vytvorené časticou ma 吗 si v preklade do chongqingského dialektu zvyčajne nezachovali pôvodnú štruktúru:

Vieš o tom? (č. 2)

PTH:

[V + častica]

你知道这件事吗? [nǐ zhidào zhèjian shì ma?]

CQH:

[V + Neg]

你晓得嘞个不?

[li xiǎodé lègō bu?]

你晓得嘞个事(情)不?

[li xiǎodé lè sì(qin) bu?]

[A+ Neg + AB]

你晓不晓得嘞个事?

[li xiǎobuxiǎodé lègō sì?]

你晓不晓得这个事?

[li xiǎobuxiǎodé zègō sì?]

70% respondentov zvolilo formu [V + Neg]

30 % vytvorilo otázku formou [A+ Neg + AB]

0% zvolilo štruktúru [V + častica]

Zajtra máme stretnutie, môžeš prísť? Nie. (č. 5)

PTH:

[V + častica]

明天我们聚会，你能来吗？不能。

[míntiānr vòmen jùhuì, lì léng lái ma], [bù léng]

CQH:

[V + Neg]

明儿我们一起耍，你来不？来不倒。

[mír vòmen yìqǐ suǎ, lì lái bù], [láibudǎo]

60% respondentov – [V + Neg]

40% respondentov – [A+ Neg + A]

0% respondentov – [A+ častica]

Väčšinu viet s pôvodnou štruktúrou [V + častica ma 吗] (veta č. 4-11, 13, 18, 19) respondenti preložili formou opakovania slovesa so záporom.

Analýzou viet v dotazníkoch sme dospeli k nasledujúcim záverom:

1. **V chongqingskom dialekte je tendencia tvoriť zisťovacie otázky skôr opakovaním prísudku so záporom ako časticou na konci vety.**
2. **V chongqingskom dialekte je pomerne rozšírená neštandardná forma [V + Neg], ktorá sa v štandardnej čínštine nepoužíva; ďalej sme zaznamenali frekventované používanie štruktúry [A + Neg + AB]**

3. Štruktúra [V + ma 吗] sa v dialekte používa zriedkavo

Preklad [V + 吗] otázok do chongqingského dialektu				
Celkový počet viet	[V + 吗]	[V + častica]	[V + Neg]	[V + Neg + V]
220 = 100%	1,5%	34,5%		64%

Z tabuľky vyplýva, že v otázkach (č. 4-11, 13, 18, 19) vytvorených v chongqingskom dialekte sa častica *ma* veľmi nepoužíva a skôr sa volí iná vetná častica alebo sú otázky tvorené opakovaním slovesa so záporom

4. V dotazníku sú otázky vytvorené formou [V + častica] najčastejšie zakončené:

- zvyčajne časticou foneticky podobnou štandardnej častici *ma* 吗: *me* 麦, *mai* 迈, *ma* 嘛
- časticou *so* 嗦 charakteristickou pre otázky v chongqingskom dialekte (Shen Hong, 2010: 35)¹⁹ alebo jej fonologickou variantou *so* 索, *so* 说, *so* 所 a pod.

你还不晓得这件事说? 嘞个你还不晓得索? 你还不晓得所?
 [li hái bùxiǎodé zèi jian sì so] [lègō li hái bùxiǎodé so] [li hái bùxiǎodé so]

- #### 5. V chongqingskom dialekte sa modalita sloves vyjadruje skôr slovesom v potencionalnej forme (napr. použitím dé 得) ako modálnym slovesom (k podobnému záveru sme dospeli aj v predošlej kapitole). Obzvlášť viditeľné je to v otázkach vyjadrujúcich schopnosť alebo neschopnosť niečo vykonávať. V chongqingskom dialekte ich vyjadríme napríklad štruktúrou:

[V + 得来 + V + 不来]
 [V + 不 + V + 得来]
 [V + 得来不]

(Di Shiyu, 1996: 36; Liao Deman, 1982: 146-147)

Rozprávaš anglicky? Áno. (č. 17)

PTH:

¹⁹ Viac o vetných časticách tvoriacich otázku viď s. 59-60.

你会不会说英语？会。

[nǐ huibuhui shuō yīngyǔ] [huì]

CQH:

你说不说得来英语？

[lǐ sōbùsōdelái yīnyǔ]

你说得来英语不？说不来。

[lǐ sōdelái yīnyǔ bù] [sōbulái]

1. Sloveso 得 /de/ má v chongqingskom dialekte bohatú gramatické realizáciu.²⁰

Z druhej časti analýzy zameranej na opytovacie a zvolacie vety (veta č. 22-28) usudzujeme, že slovosled v preklade do dialektu zostáva takmer vo všetkých prípadoch zachovaný. Zmenil sa však charakter opytovacích a ukazovacích zámen. Ako sme už spomínali, dialekt je jazyk hovorový, preto nemá vo väčšine slovnej zásoby štandardnú fonetickú formu, ani jednotnú formu zápisu čínskymi znakmi. Konkrétnymi zámenami sme sa zaoberali už v Kapitole III. V tejto časti si na príkladoch predstavíme ich jednotlivú realizáciu.

Štandardná čínština	Chongqingský dialekt	
谁叫他这里来 [shéi jiào tā zhèlǐ lái] <i>Kto ho sem zavolať?</i>	哪个喊他来这点？ [lǎgō hàn tā lái zhèdiǎnr] 哪个喊他到嘞里来的？ [lǎgō hàn tā dào lèlǐ lái li]	哪个叫他到嘞点儿来的？ [lǎgō jiào tā dào lèdiǎnr lái li]
什么事情怎么急？ [shénme shìqing zěnmē jí?] <i>Čo je tak urgentné?</i>	撒子事恁个急？ [sǎze sìqin lèngō jí] 撒子事情楞个急嘛？ [sǎze sìqin léngō jí ma] 啥子事情这个急？ [sǎze sìqin zègō jí]	啥子事情楞个着急？ [sǎze sìqin léngō záojí] 啥子事嫩个急？ [sǎze sì lǎngō jí] 啥子事情嫩个慌？ [sǎze sìqin lǎngō huāng]

²⁰ podrobnejšie o funkcii komplementu dé vid' s. 55.

你怎么认识他? [nǐ zěnmē rènshi tā] <i>Ako ste sa zoznámili?</i>	你 <u>哪个</u> 认得到他的? [lǐ lǎnggō rēndedào tāli] 你 <u>郎格</u> 认识他的? [lǐ lǎnggō rènshitāli]	你是 <u>囊个</u> 认到他的? [lǐ sì lǎnggō rēndào tāli] 你 <u>囊个</u> 晓得他的? [lǐ lǎnggō xiǎodé tāli]
---	--	--

Charakter tvorenia rozlučovacích otázok v chongqingskom dialekte sa od štandardnej formy výrazne nelíši, preto sa nimi nebudeme bližšie zaoberať.

Na záver uvedieme zaujímavý príklad prelínania nárečovej formy čínštiny s jej štandardnou, s ktorou sme sa stretli v dotazníkoch:

Poznáš ho? Nepoznám.

PTH: 你认识他吗? 不认识。(č. 7)

[nǐ rènshi tā ma] [búrènshi]

CQH: 你认不认识他? 不晓得。

[lǐ rènburènshi tā] [bùxiǎodéi]

Máš zápalky? Nemám.

PTH: 你带有火柴没有? 没有。(č.16)

[lǐ dàiyǒu huǒchái méiyǒu] [méiyǒu]

CQH: 你带得有火柴没得? 没有。你带得有火柴没有? 没得。

[lǐ dàideyǒu hǒcái méidéi] [méiyǒu] [lǐ dàideyǒu hǒcái méiyǒu] [méidéi]

Táto gramatická interakcia dialektu so štandardnou čínštinou sa najčastejšie prejavuje v lexikálnej oblasti, no čiastočne aj v oblasti gramatickej a hypoteticky ju môžeme považovať za dôsledok prenikania Putonghua do dialektu.

KAPITOLA V.

Gramatická a lexikálna analýza textu v chongqingskom dialekte

Nasledujúca krátka poviedka je názornou ukážkou zápisu hovorovej reči do písomného formátu. V druhej kapitole sme tento text previedli do transkripcie pinyin, v tejto časti sme našu pozornosť zamerali na jeho gramatickú a lexikálnu časť.

Pri gramatickej analýze sme identifikovali morfológické a syntaktické vlastnosti zvýraznených slov. K jednotlivému slovu alebo slovnému spojeniu je pripojený odkaz pod čiarou s uvedenou gramatickou kategóriou daného slova, s jeho ekvivalentom v štandardnej čínštine, poprípade krátkou analýzou. Cieľom analýzy bola identifikácia, nie detailná analýza jednotlivých gramatických problémov, ktorými sme sa zaoberali v predošlej časti tejto kapitoly.

Lexikálnu analýzu sme previedli formou identifikácie nárečových slov, následne zdôraznených a vypísaných pod jednotlivou časťou textu, ku ktorým sme pripojili stručný popis; u niektorých sme uviedli len doslovný preklad. Takmer celá poviedka je vytvorená z nárečových slov, ktoré autor zaznamenáva homofónnou formou. Niektoré z nich sú zaznamenané „štandardnou“ formou znakov, pod ktorou nájdeme slovo aj v *Slovníku chongqingského dialektu* (1996) („vážka“ 丁丁猫 (儿) [dīndīnmāor]). U iných slov je naopak evidentná snaha o čo najbližšie zachytenie fonetickej podoby výberom vhodného znaku; ide tu však čisto o individuálny výber bez ohľadu na jeho etymológiu (魏撓切)²¹ K niektorým slovám pripájam aj ich synonymá navrhnuté a používané respondentmi, ktorí svojimi interpretáciami prispeli k detailnej analýze textu. Etymológiou slovnej zásoby sme sa nezaoberali, keďže tá nebola cieľom tejto diplomovej práce.

²¹ O spôsobe zaznamenávania hovorovej reči čínskymi znakmi viď Kapitulu I, časť 3.3.

有天儿，络耳胡，大脑壳，丁丁猫几根²²老板凳在茶园斗马股，突然听到外头一阵鸣嘘呐喊，好象是哪里²³搞起来老²⁴。几爷子哈都条起来，“确哈切也”大脑壳对到另外两副颜色说。“要得”，“走马²⁵”勒²⁶两个生怕搞脱老，飞差差²⁷的²⁸暗到外头条。

Jedného dňa Fúzač, Lebeň a Vážka, starí kumpáni, hrali v čajovni poker, keď zrazu začuli hluk prichádzajúci zvonku, akoby sa tam niečo zomlelo. Niekoľko starcov sa vzápätí zodvihlo. „Poďme sa tam pozrieť,“ navrhol Lebeň obom kámošom. „Dobre, poďme.“ Tí dvaja, v obave, aby im náhodu niečo neušlo, uháňali smerom k východu.

天儿 [tiānr] □ S □ „deň“– erizácia dní; dnes sa v tejto forme zachováva skôr medzi staršou generáciou: „zajtra“ 明儿, „včera“ 昨儿

脑壳 [lǎokó] □ S □ „hlava“

老板凳 [lǎobǎndènr] □ S □ označenie pre určitú skupinu ľudí, ktorá sa pravidelne stretáva; doslovný preklad v PTH je „stará lavica“, slovo „lavica“ 凳子 [dènze] sa v CQH spája s numeratívom gen 根 alebo ge 个, zatiaľ čo v PTH je to numeratív zhang 张, tiao 条 alebo ge 个 (Liao Deman, 1982: 136)

丁丁猫 (儿) [dīngdīnmāor] □ S □ „vážka“

斗马股 [dǒumǎgu] „hrať poker“

鸣嘘呐 [vūxūlāhàn] □ I □ citoslovce vyjadrujúce hluk

哈都 [hǎdōu] (Adv) „ihneď; okamžite“

趁 [cèn] □ V □ „vstať; postaviť sa“

确哈切也 [quēhàqiē] spojenie vo význame „zistiť, čo sa deje“

(两副) 颜色 [yánsè] □ S □ „dobrí kamaráti“

搞脱 [gǎotō] □ V □ „udiat sa“

条 [tiáo] □ V □ „utekat“

²² □ S □ v PTH sa vyjadrí numeratívom zhang 张, tiao 条 alebo ge 个

²³ □ Pro □ „tam“; nàr 那儿.

²⁴ Gramatická častica le 了.

²⁵ □ P □ ba 吧

²⁶ □ Pro □ „tí“ zhè 这

²⁷ Zdôraznenie adjektíva pomocou zdvojeného sufixu.

²⁸ □ P □ ukazovateľ príslovečného určeniade 地.

巍拢切一看才晓得是几个少么爸和一个卖扑曲儿的农二嫂在那里对壕。听老半天才晓得少么爸开先说想买扑曲儿，几个整老黑²⁹多又不买老，农二嫂不依叫，鼓捣不许走。络耳胡看不下切老，指到几个少么爸开始贩盐：日妈*社会不是嫩个³⁰*的撒，该给的米米各人³¹给白个³²！大脑壳生怕事情搞不大，跟到涨点：不给谨防着³³弄哈！

Vonku uvideli niekoľko chuligánov hádať sa s dedinskou predavačkou vodných gaštanov a obkolesili ich. Po chvíľke počúvania zistili, že tí výrastkovia jej najprv vraveli, že si chcú kúpiť gaštany. Niekoľkí ich zjedli za dobrú hrst', no nakoniec žiadne nekúpili. Predavačke sa to nepáčilo a odmietla ich pustiť. Fúzač sa na to už nemohol viac pozerat', pristúpil k mladíkom a začal im nadávať: „Do rite aj s vami, takto to tu predsa nefunguje, zaplaťte jej!“ Lebeň v obave, že sa celá roztržka ľahko vyrieši, dodal: „Ak si nedáš pozor, dostaneš!“

巍拢切 [vēilóngqiē] „zhluknúť sa okolo niečoho, niekoho; obkolesiť niekoho“; alternatívna (významovo jasnejšia) forma zápisu je 围拢么 2

扑曲儿 [pūqūr] □ S □ „vodný gaštan“; druh ovocia pochádzajúce z Indie, v PTH známe pod názvom 马蹄 mǎtì alebo 荸荠 bíqí. 马蹄 mǎtì je názorným príkladom cudzieho slova vytvoreného homofónnymi znakmi, ktoré sa vďaka rozšíreniu medzi širokou verejnosťou štandardizovalo v tejto podobe a stalo súčasťou slovníka. V slovníku *The Contemporary Chinese Dictionary* je uvedené znakom pre dialekt □方(fāng)□

少么爸 [shǎoyāobà] □ S □ „chuligán“; slovo známe aj pod názvom 小杂皮 [xiǎo zápi]

农二嫂 [lóngèrsǎo] □ S □ označenie pre vydatú ženu žijúcu na vidieku; (podľa názoru respondentov sa toto slovo dnes už používa len zriedkavo)

对壕 [duìhòu] □ V □ „hádať sa“

开先 [kāixiān] □ Adv □ „najprv“

整 [zhěng] □ V □ „jest“

不依 [bùyī] □ V □ „nebyť ochotný; nechciet“

鼓捣 [gǔdǎo] □ V □ „zo všetkých síl sa snažiť (niečo urobiť)“

贩盐 [fànyǎn] □ V □ „rozprávať nahlas; nadávať“ – alternatívna forma zápisu je 贩言

嫩个 [lèngō] □ Pro □ „taký“

²⁹ □ Adv □ „veľmi“; fonologická forma zápisu 很 很 v atributívnej funkcii.

³⁰ □ Pro □ „taký“; zhèyang 这样.

³¹ □ Pro □ zvrtné zámeno „sám.“

³² □ Pro □ jedna z foriem zápisu privlastňovacieho zámena „jej“.

³³ □ Pr □ ukazovateľ pasíva

米米 [mímǐ] □ S □ „peniaze“, v dialekte sa stretne aj s výrazom 子弹 [zìdàn]

少么爸仗倒³⁴人多，点都不得闪劲：爆烟子老头，不要在那航³⁵日古日古的，有本事拿手锤来告哈³⁶也！大脑壳哪里听得勒些言子嘛，找起袖子豆³⁷冲老上切³⁸—哪³⁹晓得还没冲拢，肚浪皮豆遭⁴⁰别个琢老一脚，一座犊儿拽到地下哎哟骡子的抻欢。络耳胡对到丁丁猫冷笑一声说：批崽儿每次都是嫩个⁴¹，壳纂又还小麦，冲得又还飞⁴²鸡巴快，走，该我们上老！丁丁猫黑⁴³大个登登，说话声音豆象环艺的低音炮开到最大：捶哈啊啊啊。。。勒两个上切几爪豆把六七个崽弄翻在地夹，那边大脑壳也已经爬起来老，打起捞穿过来踩到一个少么爸的脑壳上：MMMP，嚼撒，还嚼不嚼？！络耳胡酒到一个崽儿的手问：老汉教育你对不对嘛？丁丁猫一声闷吼：给钱！给老各人爬！！

Mladíci, spoliehajúc sa na to, že sú v prevahe, sa nezľakli: „Len vy sa tu starčekovia chabí veľmi nenaparujte a neskúšajte na nás svoje päste!“ Ako by mohol Lebeň takéto reči počúvať?! Vyhrnul si rukávy a vyrútil sa vpred. Kto by si pomyslel, že sa ešte ani nestihne poriadne rozbehnúť, a už dostane kopanec do brucha! Spadol na zadok a zakvílil od bolesti. Fúzač posmešne šepol Vážke: „S tým zasraným chlapom je to stále rovnaké. Vzrastom krpáň, ale ženie sa skurvene rýchlo. No poďme, musíme zakročiť!“ Vážka sa so svojou mohutnou postavou a hlasom ako najsilnejší reproduktor v kine IMAX rozbehol a skríkol: „Na nííííh!“ Len čo pribehli, zdrapili a okamžite zložili šiestich-siedmich chlapov na zem. Lebeň sa zatiaľ pozbieral zo zeme, pritackal sa a šliapol jednému kumpánovi na hlavu: Kurva, ešte chceš nadávať?!“ Fúzač vykrútil ruku jednému z nich a opýtal sa ho: „Potreboval si dostať lekciu, však?!“ Vážka na to zreval: „Naval' prachy! Naval' prachy a odpál!“

仗 [zàng] □ V □ „spoliehať sa“

闪劲 [shǎnjìn] □ V □ „zľaknúť sa“

³⁴ □ kompl. □ vyjadruje trvanie deja v prítomnosti.

³⁵ □ Pro □ „tu“; zhèlǐ 那里.

³⁶ □ V □ „skúsiť (niečo)“; shìyíxià 试一下, sloveso s komplementom vyjadrujúcim krátkosť deja.

³⁷ □ Adv □ jiù 就.

³⁸ □ V □ qù 去; fonologický zápis slovesa „ist“.

³⁹ □ Pro □ „kto“; shéi 谁.

⁴⁰ □ Adv □ ukazovateľ pasíva.

⁴¹ □ Pr □ „taký“; zhèyang 这样.

⁴² □ Adv □ „veľmi“; fēicháng 非常.

⁴³ □ Adv □ „veľmi“; hěn 很

爆烟子老头 [yìnze lǎotóu] označenie pre chorého a nevládneho starca

日古日古 [rìgǔrìgǔ] „naparovať sa; chváliť sa“; dnes je zaužívané skôr slovo 日白 [rìbái]

肚浪皮 [dùlàngpí] □ N□ „brucho“

琢一脚 [zuǒ yíjiǎo] „kopnúť“ – sloveso s kompl. vyjadrujúcim krátkosť deja

(一座) 犊儿 □ N□ „zadok“

拽 [zuài] □ V□ „spadnúť“

抻欢 [cēnhuān] □ V□ „skríknúť (bolesťou)“

崽儿 [zǎir] □ N□ chlapec

壳纂 [kéguān] □ N□ „postava“

鸡巴 [jībā] □ vulg□

登登（儿） [dèngēnr] □ Adj□ „mohutný; zavalitý“

环艺 [huányì] □ skr.□ „kino Imax“ (skratka slova chóngqing huányì diànyǐngchéng 重庆环艺电影城)

低音炮 [dīyīnpào] □ N□ „reproduktor“

嚼 [jiáo] □ V□ „nadávať“

酒 [jiǔ] □ V□ „vykrútiť“

老汉 [lǎohàn] □ N□ „otec“

MMMP □ vulg□ (skratka 妈卖麻披 [mamáimāpī])

农二嫂拿到钱过后高兴惨老⁴⁴, 眼睛都笑眯老: 谢谢几个大哥老唷, 扑曲儿随便整嘛!
大脑壳正墨到伸手切抓几颗, 遭丁丁猫一把逮过来, 络耳胡赶忙说: 我们晚上还要切吃龙二哥的席豆嘛, 勒哈儿⁴⁵涨饱球⁴⁶老, 哈哈儿⁴⁷还吃个锤子啊!

Keď si dedinčanka vzala svoje peniaze, od radosti sa jej zúžili oči a vraví: „Ďakujem bratia. Vezmite si tu z gaštanov!“ Lebeň sa už šiel natiehnúť, že si zopár vezme, keď ho v tom zastavil Vážka a rýchlo povie Fuzáčovi: „Večer ešte ideme k bratovi Drakovi na večeru. Ak sa teraz napcháme, kto bude o chvíľu znova žrať!?“

⁴⁴ □ kompl□ „veľmi“; vyjadruje krajne veľkú mieru.

⁴⁵ □ Pro□ „teraz“; xiànzai 现在.

⁴⁶ □ kompl.□ väčšinou sa spája s negatívnym významom.

⁴⁷ □ V□ děng yíhuìr 等一会儿 – sloveso so slovesným komplementom vyjadrujúcim krátkosť deja.

墨 [mé] □ V □ „pripraviť sa“

锤子 [cuízhǐ] □ vulg □ mužský pohlavný orgán

ZÁVER

V tejto diplomovej práci sme sa zaoberali súčasným chongqingským dialektom používaným v Chongqingu. Z klasifikácie dialektov vyplýva, že hoci je tento dialekt lokalizovaný v juhozápadnej Číne, patrí do skupiny severných alebo tiež mandarínskych dialektov. Jeho súčasný charakter je odrazom lokálnej kultúry, geografickej polohy, historických zmien spojených s migračnými vlnami a vplyvom Putonghua.

V práci sme sa zamerali na jeho užší okruh rozšírenia a používania, a to konkrétne na mesto Chongqing, časť sasmosprávneho mesta, kde sme pracovali s jazykovým materiálom získaným od respondentov, konkrétne vysokoškolských študentov narodených a žijúcich v Chongqingu.

Hlavná časť práce bola venovaná komparatívnej analýze syntaktickej a morfolologickej stránky chongqingského dialektu. Touto štúdiou sme dokázali, že jeho gramatická stránka nie je so štandardnou čínštinou úplne homogénna. Analýzou založenou na porovnaní vybraných slovných druhov so štandardnou čínštinou sme identifikovali rozdiely napríklad v zdvojovaní substantív, používaní erizovaných foriem, vyjadrovaní plurálu. Ďalej sme zaznamenali výraznú bohatosť sufixov zdôrazňujúcich adjektíva, bohatosť homofónnych variant u opytovacích a ukazovacích zámen. U sloviessme sa venovali hlavne trom komplementom, dé 得, dǎo 倒 a qǐ 起, ktoré sa v chongqingskom dialekte často využívajú.

Gramatickou analýzou dotazníkov sme zistili, že v chongqingskom dialekte je tendencia vytvárať zisťovacie otázky opakovaním slovesa so záporom, pričom sa nezriedka používa štruktúra [V + Neg], ktorá sa v štandardnej čínštine nevyskytuje. U dvojslabičných prísudkov je výrazná tendencia používať aj formu [A + Neg + AB]. Otázky tvorené formou [V + častica] sú často tvorené časticou 嗦 [so], poprípade jednou z jej homofónnych variant 索 [so], 说 [so] alebo 所 [so] a pod. Častica ma 吗 sa v chongqingskom dialekte používa síce zriedkavo, ale jej prítomnosť môžeme považovať za dôsledok asimilácie dialektu so štandardnou čínštinou. Analýzou sme ďalej potvrdili Liao Demanov názor, že v chongqingskom dialekte sa modalita sloviess vyjadruje skôr slovesom v potenciálnej forme (napr. použitím dé 得) ako modálnym slovesom.

Keďže dialekt ako hovorová reč nemá štandardnú písomnú formu, jedno nárečové slovo vyjadríme početnými fonetickými i písomnými variantmi. Tento fenomén je výrazný u opytovacích a ukazovacích zámen, vetných časticiach tvoriacich otázku, ako aj u inej slovnej zásoby chongqingského dialektu. Spôsob výberu znakov je individuálny, nejednotný a často úplne náhodný, čo sa nám potvrdilo aj pri analýze poviedky a taktiež aj porovnaním niektorých slovníkov dialektov.

Z legislatívneho hľadiska nie je používanie chongqingského dialektu v Chongqingu výrazne podporované, ale ani zakazované. V *Zákone Čínskej ľudovej republiky o štandardnom jazyku a písme* nie sú zahrnuté žiadne informácie zaoberajúce sa ochranou alebo potrebou zachovávaní dialektov na území dnešnej Číny. Zákon však striktne vymedzuje ich možnosti používania na verejnosti, čím dochádza k postupnému vytlačaniu dialektu z verejného života, a to hlavne v regiónoch akým je mesto Chongqing, kde bol dialekt prostriedkom každodennej komunikácie.

Postupným zavádzaním Putonghua do všetkých oblastí verejného života zaznamenávame nenápadnú interakciu dialektu so štandardnou čínštinou. Prejavuje sa napríklad v školách a iných vzdelávacích inštitúciách, kde používanie *Putonghua* je zákonom stanovené. Študenti narodení v nárečovom prostredí tak od malička absorbujú štandardný jazyk a prirodzene ho prenášajú aj do každodennej komunikácie, zatiaľ čo generácia ich rodičov je viac konzervatívnejšia a odolnejšia voči vplyvu štandardnej čínštiny. Na základe výskumu usudzujeme, že mladá vzdelaná vrstva čínskeho obyvateľstva postupne roztápa pevné ľadovce medzi dialektom a štandardnou čínštinou a dochádza tak k paralelnému používaniu oboch jazykových foriem. V určitých prípadoch dokonca zaznamenávame používanie zmiešaných foriem Putonghua s chongqingským dialektom.

Dôsledkom jazykovej legislatívy, zvyšovaním vzdelanosti obyvateľstva a rýchlym ekonomickým rastom Chongqingu dochádza k zužovaniu priestoru na prirodzený a izolovaný rozvoj dialektu. Podpora štandardizácie jazyka vládou je na jednej strane praktická a opodstatnená. Avšak z lingvistického hľadiska je možnosť budúcej asimilácie dialektov s Putonghua celkom alarmujúca. Čínski lingvisti sú si vedomí tohto fenoménu a venujú väčšiu pozornosť štúdiu dialektov za účelom ich detailného zaznamenania a zachovávaní (Kurpaska, 2010: 204). Hoci sa metóda výskumu čínskych dialektov výrazne mení a zlepšuje,

nie je jednotná. V čínskej dialektológii je potrebné vytvoriť ideálnejšie podmienky na výskum dialektov, podporovať terénny výskum a vytvoriť univerzálnu metódu na ich analýzu založenú na komparatívnej metóde, pričom sa do úvahy nebude brať len fonetická, ale aj jeho lexikálna a gramatická rovina. Ďalej je nevyhnutné zjednotiť a štandardizovať parametre na ich klasifikáciu. Takto sa chongqingský dialekt, podobne ako aj ostatné dialekty, bude môcť naďalej rozvíjať a zachovávať.

Modernizáciou Chongqingu bude postupne dochádzať aj k „modernizácii“ dialektu. Preto by bolo celkom zaujímavé previesť jeho výskum znova o pár rokov neskôr, sledovať vzťah dialektu a štandardnej čínštiny a ich vzájomnej interakcie v oblasti morfológie a syntaxu. Zostáva nám len dúfať, že priestor na používanie chongqingského dialektu sa nebude naďalej zužovať a vytrácať zo slovníku mladej čínskej vzdelanej generácie a aj po niekoľkých rokoch bude možné na ulici začuť moju obľúbenú frázu „čo sa deje?“ 哪个拉 [lánggōla].

RESUMÉ

The thesis scrutinizes the analysis of modern Chongqing dialect used in Chongqing which is the urban part of Chongqing municipal city. Although the city is located in south-western part of China the local dialect belongs to the group of Northern (Mandarin) dialects. Its current character is a reflection of its local culture, geography, historical changes associated with migration waves as well as the influence of Putonghua.

The main part of the paper dealt with a comparative analysis of syntactic and morphological aspects of the dialect. We worked with the language sources from our field work. We worked with university students born and living in the urban part of Chongqing. According to the results of our analysis we have proved that the grammatical aspects of the Chongqing dialect are not 100% homogenous with the standard Chinese. There are differences in word formation such as duplication of nouns and adjectives, their erization or plural formation. We also experienced rich diversity of adjective suffixes, richness of homophonic variants of interrogative or demonstrative pronouns. We analyzed three complements 得 得, 起 起 and 倒 倒 broadly used in the dialect.

According to the grammatical analysis of the questionnaires we found out that there is a strong tendency to make questions using the informal syntactic structure [V + Neg] which is absent in standard Chinese. There is also the tendency to use [A + Neg + AB] structure made by disyllabic verbs. Questions made by [V + particle] are often formed by a particle 嗦 [so], or one of its homophonic variants such as 索, 说 or 所. Particle ma 吗 is still rarely used in Chongqing dialect, but its presence is considered as a result of assimilation of the dialect to the Standard Chinese. There is also a tendency to use a verb in its potential form rather than a modal verb in order to express modality in the dialect.

Since the Chongqing dialect is a vernacular language there is no standard written form. Therefore there are numerous written variants representing one word. The method of selecting a character representing the word in the dialect is individual.

Use of dialect in Chongqing is not banned but also not supported by the Chinese legislation. *The Law of the People's Republic of China on the Standard Spoken and Written Chinese Language* does not mention any information dealing with the protection or preservation of Chinese dialects used in China. However, the law strictly defines the possibilities for public use of the dialects. With the introduction of Putonghua into all parts of China there is a tension and growing interaction between the dialects and Standard Chinese. Based on our research we conclude that the young educated Chinese generation growing up in Chongqing tends to melt a solid ice between the dialect and Standard Chinese. Comparing to the generation of their parents, they tend to use Putonghua and the dialect in everyday conversation. Mixed forms appear as the result of the two language interaction.

Due to the influence of the language legislation, increasing education of the domestic population and rapid economic growth, the conditions for development of the Chongqing dialect in an isolated environment is being more and more limited. On the one hand, promoting the standardization of the Chinese language is practical and justified. However, on the other hand, from a linguistic point of view, there is an alarming possibility of future assimilation of dialects with Putonghua. Chinese linguists are aware of this phenomenon and stress the importance of doing research on Chinese dialects in order to record them and preserve them (Kurpaska, 2010: 204). Although the research method is significantly improving, it still is not satisfying. In Chinese dialectology it is necessary to create better conditions for field research, establish a universal method for the comparative analysis of Chinese dialects from three basic linguistic aspects. Furthermore, it is necessary to unify and standardize the parameters for their classification. Thus the Chongqing dialect, as well as other Chinese dialects, will be able to develop, maintain and preserve.

Modernization of Chongqing will be connected with "modernization" of Chongqing dialect. Therefore it would be very interesting to do a new research focused on the relationship between the local dialect and Putonghua in this area in few years time. Results based on the morphological and syntactical analysis might be surprising. We must hope that Chongqing dialect will remained unchanged and will not be slowly disappearing from the dictionary of

young educated Chinese generation. And even after several years later we will hear on the street people using my favourite phrase, "What's up? " 哪个拉 [lánggōla].

POUŽITÁ LITERATÚRA

CHAPPEL, Hillary. *Sinitic Grammar: Synchronic and Diachronic Perspectives*. Oxford: Oxford University Press, 2001. ISBN: 0-19-829977-X.

翟时雨. *重庆方言志*. 重庆: 西南师范大学出版社, 1996. [Di Shiyu. *Chongqing fangyanzhi*. Zápis chongqingského dialektu. Chongqing: Xinan shifan daxue chubanshe, 1996.]

翟时雨. *汉语方言学*. 重庆: 西南师范大学出版社, 2003. [Di Shiyu. *Hanyu fangyan xue*. Štúdium čínskej dialektológie. Chongqing: Xinan shifan daxue chubanshe, 1996.]

翟时雨. *汉语方言与方言调查*. 重庆: 西南师范大学出版社, 1986. [Di Shiyu. *Hanyu fangyan yu fangyan diaocha*. Čínske dialekty a ich výskum. Chongqing: Xinan shifan daxue chubanshe, 1986.]

KURPASKA, Maria. *Chinese Language(s). A Look through the Prism of the Great Dictionary of Modern Chinese Dialects*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co, 2010.

梁德曼. *四川方言与普通话*. 成都: 四川人民出版社, 1981. [Liang Deman. *Sichuan fangyan yu putonghua*. Sichuanský dialekt a štandardná čínština. Chengdu: Sichuan renmin chubanshe, 1981.]

李莉. 四川宜宾方言中“得”的用法. 乐山师范学院学报. [Li Li. The Usage of Particle de in Yibin Dialect of Sichuan Province]. *Journal of Leshan Teachers College*, Vol. 23, č. 10. Oktober 2008.

李荣.“方言调查词汇表.” 方言. 北京: 北京出版社, 1981. [Li Rong a kol. *Fangyan diaocha cihuibiao*. *Fangyan*. Slovník dialektov. Dialekty. Beijing: Beijing chubanshe, 1981.]

NORMAN, Jerry. *Chinese*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.

OBUCHOVÁ, Ľubica. *Číňané 21. století*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0641-9.

RAY, Iwata. „Chinese Geolinguistics: History, Current Trend and Theoretical Issues.“ *Dialectologia*. Special issue I (2010). Japan: Kanawawa University, 2010, s. 97-121, ISSN 2013-22477.

SAN, Duanmu. *The Phonology of Standard Chinese*. Oxford: The Oxford University Press, 2000.

沈红. *重庆方言与城市文化*. 重庆: 重庆大学出版社, 2010. [Shen Hong. *Chongqing fangyan yu chengshi wenhua*. Chongqingský dialekt a kultura mesta. Chongqing: Chongqing daxue chubanshe, 2010.]

ŠVARNÝ, Oldřich a kol. *Hovorová čínština v příkladech 3*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. ISBN 80-7067-819-4.

ŠVARNÝ, Oldřich, UHER, David. *Hovorová čínština. Úvod do studia hovorové čínštiny*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0298-X.

WU, Yunji. *Trends in Linguistics. A Synchronic and Diachronic Study of the Grammar of the Chinese Xiang Dialects*. Berlin: Mouton, 2005.

YIP, Po-Ching. *Chinese. An Essential Grammar*. New York: Routledge, 2006.

张老侃. *重庆言子儿*. 重庆. 重庆出版社, 2001. [Zhang Laokan. *Chongqing yanzier*. Chongqing: Chongqing chubanshe, 2001.]

ZHOU, Minglang. *Language Policy in the People's Republic of China. Theory and Practice Since 1949*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 2004. ISBN 1-4020-8039-5.

Chongqing Municipal Bureau of Statistics NBS Survey Office in Chongqing. *Chongqing Statistical Yearbook 2010*. Beijing: China Statistics Press, 2010. ISBN 978-7-5037-5970-3/C.2343.

Slovníky

繆树晟. *四川方言词语汇释*. 重庆: 重庆出版社, 1989. [Miao Shusheng. Sichuan fangyan ciyu huishi. Slovník sichuanského dialektu. Chongqing: Chongqing chubanshe, 1989.]

曾晓渝. *重庆方言词解*. 重庆: 西南师范大学出版社, 1996. [Zeng Xiaoyu. Chongqing fangyan cijie. Slovník chongqingského dialektu. Chongqing: Xinan shifang daxue chubanshe, 1996.]

杨月蓉. *重庆方言俚俗语研究*. 北京: 中国文史出版社, 2004. [Yang Yuerong. Chongqing fangyan lisuyu yanjiu. Štúdium slangu chongqingského dialektu. Beijing: Zhongguo wenshi chubanshe, 2004.]

VOCHALA, Jaromír. *Čínsko-český česko-čínský slovník*. Praga: Leda. 2007.

Internetové stránky

[www 1]

Hanyu fangyan ditu (汉语方言地图) [Atlas čínských dialektov]. 31. 8. 2008. <http://www.chinadialect.com/info_view.asp?id=178> (18-03-2011).

[www 2]

Chongqingshi reminyhengfu (重庆市人民政府) [Vláda chongqingského samosprávného mesta]. <<http://www.cq.gov.cn/>> (2-05-2011).

[www 3]

Shenme shi "suliao putonghua" (什么是“塑料普通话”) [Čo znamená „plastická Putonghua“]. 25. 11. 2006. <<http://zhidao.baidu.com/question/15825397>> (12-04-2011).

[www 4]

Zhonghua Renmin Gongheguo Zhuxiling (中华人民共和国主席令) [Nariadenie Predsedu ČĽR]. 31. 08. 2005. □ http://www.gov.cn/flfg/2005-08/31/content_27920.htm □ (26-04-2011).

[www 5]

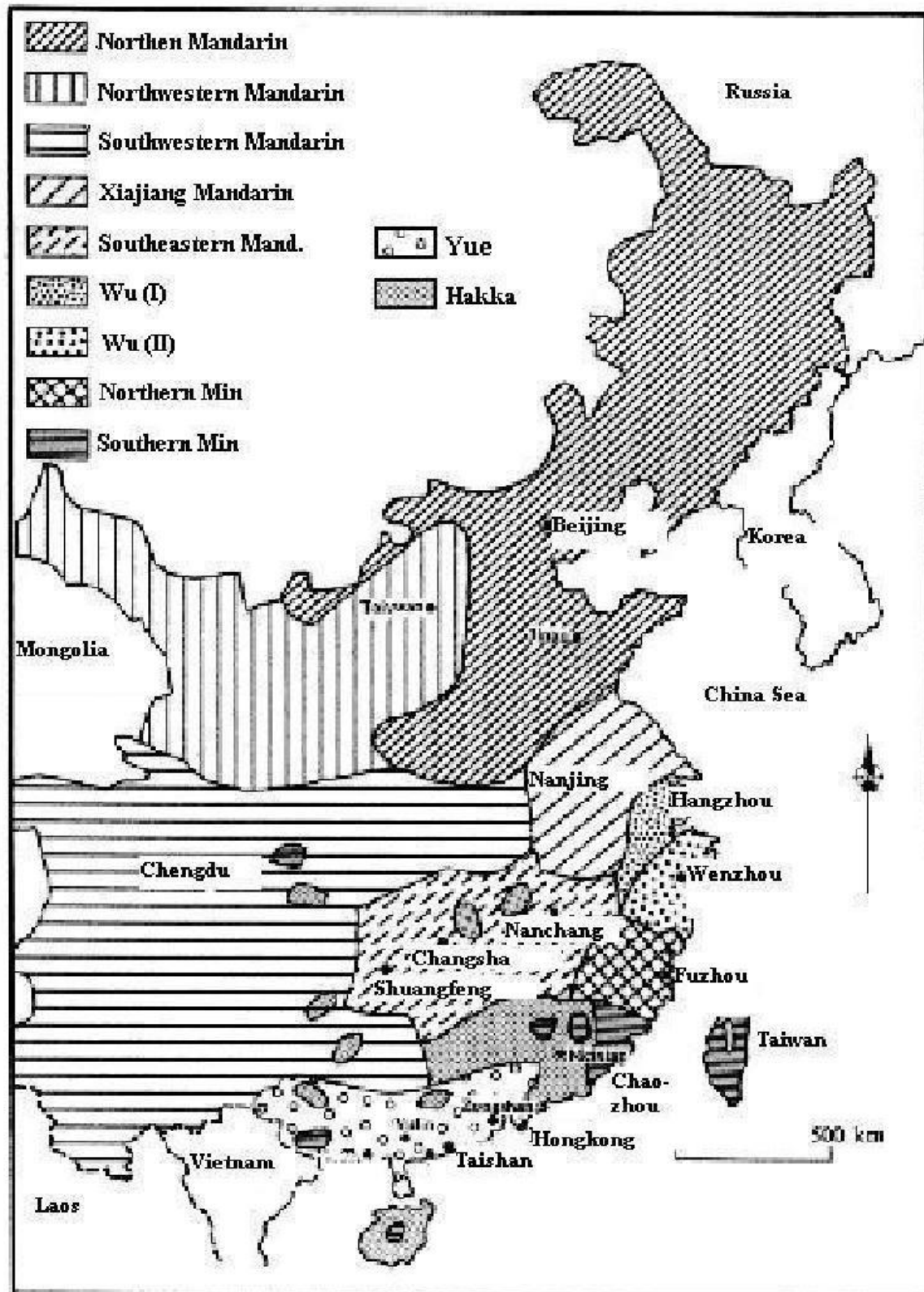
Law of the People's Republic of China on the Standard Spoken and Written Chinese Language (Order of the President No.37). □ http://www.gov.cn/english/laws/2005-09/19/content_64906.htm □ (26-04-2011).

[www 6]

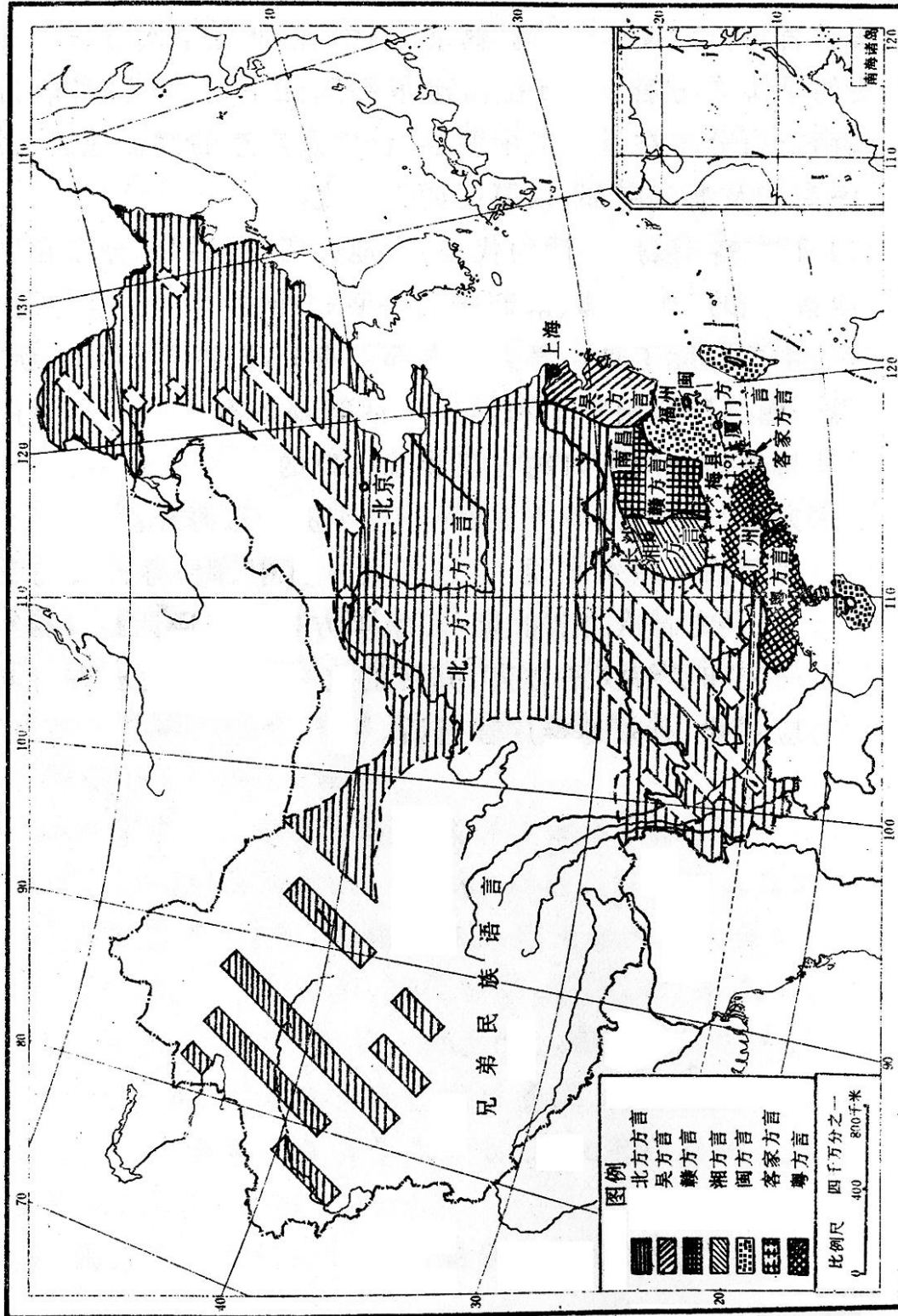
Didao de congqinhua, langgo kadedong? (地道的重庆话, 哪个看得懂?) [Kto rozumie miestnemu chongqingského nárečiu?].
<<http://wenku.baidu.com/view/df9cfc18a8114431b90dd896.html>> (15-03-2011).

PRÍLOHA 1

KLASIFIKÁCIA ČÍNSKYCH DIALEKTOV

现代汉语方言区示意图

本图上中国国界线系按照中国地图出版社
1989年出版的《中华人民共和国地形图》绘制

图 1.1.1-1

PRÍLOHA 2

FONETICKÁ TABUĽKA č. 1⁴⁸

Sm.	[ɿ]	[a]	[o]	[e]	[er]	[ai]	[ei]	[ao]	[ou]	[an]
Sp.										
[b]		爸	波	白		败	杯	包		办
[p]		怕	破	拍		派	批/陪	跑		盘
[m]		妈	莫	麦		卖	没	猫		慢
[f]		发					飞		浮	翻
[v]										
[z]	子	杂/炸	昨	这		宅/在		找/遭	周/走	站
[c]	吃/次	茶	错	车		菜		炒/草	抽/凑	产/参
[s]	史/思	沙	说	社		晒/赛		少/扫	手/搜	善/三
[r]	日		若	热				绕	柔	然
[d]		打	多	德		代		到	都	蛋
[t]		他	拖	特		太		讨	头	叹
[n/l]		拉/拿	烙	勒		来/奶		老/闹	楼	蓝
[j]										
[q]										
[x]										
[g]		尬	过	给/格		盖		高	狗	干
[k]		卡	可	科		开		考	口	看
[h]		下/哈	喝	黑		海		好	后	喊
[ng]			我/恶	额		爱		熬	欧	安
[ə]		啊	卧	唉	儿	哎				

⁴⁸ Tabuľky č. 1-4 sú zostavené podľa Di Shiyuovej fonetickej analýzy v knihe *Čínske dialekty* (2003: 246-270).

FONETICKÁ TABUĚKA č. 2

Sm.	[en]	[ang]	[ong]	[i]	[ia]	[ie]	[yo]	[iai]	[iao]	[iu]
Sp.										
[b]	笨	棒	绷	币		别			表	
[p]	盆	胖	碰,朋	屁		撇			票	
[m]	闷	忙	梦	米		灭			妙	
[f]	分	放	风							
[v]										
[z]	正	张	种							
[c]	城	唱	宠							
[s]	生	商	送							
[r]	认	让	绒							
[d]	等	当	动	低		跌			调	丢
[t]	疼	汤	痛	体		铁			条	
[n/l]	能/冷	浪	弄/龙	的/里		劣	掠		了	流/牛
[j]				机	家	接	叫	解	叫	久
[q]				起	恰	切	确		桥	球
[x]				洗	峡	写	学	谐	小	休
[g]	更	刚	公							
[k]	坑/肯	抗	空							
[h]	亨/很	杭	红							
[ng]	嗯/硬	昂								
[e]			翁	以	呀		哟/药			

FONETICKÁ TABUĚKA č. 3

Sm.	[in]	[ian]	[iang]	[iong]	[u]	[ua]	[ue]	[uai]	[uei]	[uan]
Sp.										
[b]	兵/宾	变			不					
[p]	平/品	片			普					
[m]	命/民	免			母					
[f]					父					
[v]					五					
[z]					住	爪		拽	最	转
[c]					出			揣	吹	铲/船
[s]					书/诉	耍		帅	水/岁	算
[r]					如				锐	软
[d]	定	店			都/肚				对	短
[t]	听	舔			突				退	团
[n/l]	宁/另	年/研/练	孃/两		六				泪	乱/暖
[j]	景/金	件	讲	龚						
[q]	请/亲	欠	强	穷						
[x]	行/信	先	想	兄						
[g]					姑		国	乖	贵	管
[k]					哭		扩	快	亏	宽
[h]							或	坏	回	欢
[ng]										
[ə]	引	言	养	用		娃	喂	外	为	完

FONETICKÁ TABUĚKA č. 4

Sm.	[uen]	[uang]	[y]	[ye]	[yu]	[yuan]	[yun]
Sp.							
[b]							
[p]							
[m]							
[f]							
[v]							
[z]	准	庄					
[c]	春	床					
[s]	顺	双					
[r]	润						
[d]							
[t]							
[n]			女				
[j]			举	决	卒	捐	君
[q]			去	缺	曲	全	群
[x]			徐	雪	俗	选	寻
[g]	滚	光					
[k]	困	况					
[h]	昏	黄					
[ng]							
[e]	问	忘	玉	月	育	远	云

PRÍLOHA 3

DOTAZNÍKY

Name: Hu Yinzhang

Place of residence: Chongqing Yubei

Sex: M

Age: 20

Please translate the following sentences into CQ dialect:

First sentence is done for you.

普通话	重庆方言
1. 她漂亮不漂亮?	她漂不漂亮? /她漂漂亮?
2. 你知道这件事吗?	你晓得这件事不?
3. 这件事你还不知道呀?	这件事你还不晓得啊?
4. 你明天不来吗? 不, 我来。	你明天是不是不来? 要来
5. 明天我们聚会, 你能来吗? 不能。	明天我们搞聚会, 你来不? 来不到
6. 你感冒了吗? 是(的)。	你感冒了啊? 都是
7. 你认识他吗? 不认识。	你晓得他不? 不晓得
8. 那儿冷吗? 冷极了。	阿点冷不? 冷死了
9. 你要吸烟吗? 要。	你要抽烟不? 要
10. 你会中文吗? 不会。	你懂中文不? 不懂
11. 你把这本书带回去行吗? 行。	你把这本书带回去可以不? 可以
12. 你不喜欢闻这个味儿? 喜欢。	你喜欢闻这个味道不? 喜欢撒
13. 你没有来是吗? 没有。	你是不是没得来? 没得
14. 你认识不认识他? 认识。	你晓得他不? 晓得
15. 明天我们聚会, 你能不能来? 能来。	明天我们搞聚会, 你来不? 来不到
16. 你带有火柴没有? 没有。	你带洋火没有? 没得
17. 你会不会说英语? 会。	你会说英语不? 会撒
18. 你以为我真不懂吗?	你以为我真的不晓得?
19. 难道你敢打我吗?	万非你敢打我?
20. 你会说中文还是英文?	你会说中文还是英文?
21. 今天是你的生日还是郭楠的?	今天是你还是郭楠过生?
22. 你想要多少? 我想要两个。	你想要好多? 我要两个
23. 你等了多久了?	你等老好久了?
24. 谁叫他这里来?	哪个喊他这里来?
25. 什么事情怎么急?	啥子事情朗格着急?
26. 你什么时候来了?	
27. 你怎么认识他?	
28. 你的普通话说说的这样好。	

重庆方言与普通话疑问句的异同

Name: Pei Yan (Alex)

Place of residence: 重庆南岸

Sex: 男

Age: 21

Please translate the following sentences into CQ dialect:

First sentence is done for you.

普通话	重庆方言
29. 她漂亮不漂亮?	她乖不乖? / 她漂不漂亮?
30. 你知道这件事吗?	你晓不晓得勒件事?
31. 这件事你还不知道呀?	勒件事你还不晓得啊?
32. 你明天不来吗? 不, 我来。	你明天来不到迈? 不, 我要来。
33. 明天我们聚会, 你能来吗? 不能。	明天我们聚会(出来耍), 你来得到不? 来不到。
34. 你感冒了吗? 是(的)。	你感冒了迈? 恩, 对头。
35. 你认识他吗? 不认识。	你认得到他不? 认不到。
36. 那儿冷吗? 冷极了。	那截冷不? 冷惨了。
37. 你要吸烟吗? 要。	你抽烟不? 要。
38. 你会中文吗? 不会。	你会讲中文不? 不会。
39. 你把这本书带回去行吗? 行。	你把勒本书带回去要得不? 要得。
40. 你不喜欢闻这个味儿? 喜欢。	你不喜欢勒个味道迈? 喜欢啊。
41. 你没有来是吗? 没有。	你没来迈? 没有。
42. 你认识不认识他? 认识。	你认不认得到他? 认得到。
43. 明天我们聚会, 你能不能来? 能来。	明天我们出来耍, 你来得到不? 来得到。
44. 你带有火柴没有? 没有。	你带火柴没得? 没带。
45. 你会不会说英语? 会。	你会说英语不? 会。
46. 你以为我真不懂吗?	你以为我真得不晓得迈?
47. 难道你敢打我吗?	你敢打我不嘛?
48. 你会说中文还是英文?	你会讲中文还是英文哦?
49. 今天是你的生日还是郭楠的?	今天你过生还是郭楠过生?
50. 你想要多少? 我想要两个。	你要好多? 我要两个。

51. 你等了多久了?	你等了好久了?
52. 谁叫他这里来?	哪个喊他到勒里来的?
53. 什么事情怎么急?	啥子事情楞个着急?
54. 你什么时候来了?	你啥子时候来的?
55. 你怎么认识他?	你哪个认到他的?
56. 你的普通话说说的这样好。	你的普通话说说的楞个好。

PS: some words, especially the interrogative words, do not have the exact or existed Hanzi. when we need to write them down(chatting on QQ, or in other situation), we often choose the Hanzi which have the same or similar pronunciation to stand for them.

Here are some examples: 怎么=哪个 (lang go), 为什么=为啥子 (wei sha zi), 什么=啥子, 这么=楞个 (leng go), 吗=迈 (mai), 多少?=好多? (such as: 多大了? =好大了?, 多少钱=好多钱?, 多久过来=好久过来?), 这=勒 (lei), 这里=勒截 (lei jie), 那里=那截 (na jie), 知道=晓得 (xiao de), 生日=过生 (guo sheng, this word is likely a verb, for example: today is my birthday.=今天我过生。)

认识=认得倒 (ren de dao), 行吗/可以吗? =要得不(yao de bu)/得行不? (de xing bu), 可以/行=要得, 谁=哪个 (la go)

重庆方言与普通话疑问句的异同

Name Xin Tan Place of birth: SHAPINGBA Age: 25 Sex: M

The following sentences translate to CQ dialect:

First sentence is done for you.

普通话	重庆方言
1. 她漂亮不漂亮?	她漂不漂亮? / 她漂漂亮亮?
2. 你知道这件事吗?	你晓得这个事情不
3. 这件事你还不知道呀?	你还不晓得呀
4. 你明天不来吗? 不, 我来。	你明天不来呀? 老子要来
5. 明天我们聚会, 你能来吗? 不能。	明天我们聚会, 你来不嘛, 不来
6. 你感冒了吗? 是(的)。	你生病呀? 是撒
7. 你认识他吗? 不认识。	你认得他啊, 认不到
8. 那儿冷吗? 冷极了。	你那里冷不哟, 冷惨咯
9. 你要吸烟吗? 要。	你抽烟不, 抽得来
10. 你会中文吗? 不会。	你会说中文不? 说不来
11. 你把这本书带回去行吗? 行。	你把那本书带回去嘛, 晓得
12. 你不喜欢闻这个味儿? 喜欢。	你不喜欢闻到那个味道呀, 喜欢
13. 你没有来是吗? 没有。	你没有来呀, 没有来撒
14. 你认识不认识他? 认识。	你认得他不, 认得到
15. 明天我们聚会, 你能不能来? 能来。	明天我们聚会, 你来不嘛, 可以来
16. 你带有火柴没有? 没有。	你带火柴没有, 没得
17. 你会不会说英语? 会。	你会不会说英语, 会呀
18. 你以为我真不懂吗?	你以为我真不晓得呀
19. 难道你敢打我吗?	你敢打我不
20. 你会说中文还是英文?	你说得来英语还是日语法语呀
21. 今天是你的生日还是郭楠的?	今天你生日么还是郭楠的
22. 你想要多少? 我想要两个。	你想要好多? 我要2个
23. 你等了多久了?	你等了多久了
24. 谁叫他这里来?	哪个叫他过来的
25. 什么事情怎么急?	啥子事情这么急哟
26. 你什么时候来了?	你啥子时候过来的
27. 你怎么认识他?	你咋个认识他的
28. 你的普通话说说的这样好。	你普通话还说得好好巴

重庆方言与普通话疑问句的异同

Name 刘伟 Place of birth: 渝北 Age: 26 Sex: 男

The following sentences translate to CQ dialect:

First sentence is done for you.

普通话	重庆方言
1. 她漂亮不漂亮?	她漂不漂亮? / 她漂漂亮亮?
2. 你知道这件事吗?	你晓不晓得这件事?
3. 这件事你还不知道呀?	你还不晓得这件事说?
4. 你明天不来吗? 不, 我来。	你明天不得来哟? 哪个说的我要来。
5. 明天我们聚会, 你能来吗? 不能。	明天我们出去耍, 去不去? 不去
6. 你感冒了吗? 是(的)。	你晓得感冒老啊? 是。你遭冷凉老说? 有点。
7. 你认识他吗? 不认识。	你认得到他说? 认不到
8. 那儿冷吗? 冷极了。	那点, 冷不冷? 冷惨老。
9. 你要吸烟吗? 要。	要不要来一根? 要得, 整一根。
10. 你会中文吗? 不会。	你晓不晓得得来中文? 不会
11. 你把这本书带回去行吗? 行。	你把这本书拿回去, 得不得行? 要得。
12. 你不喜欢闻这个味儿? 喜欢。	你闻不闻这个味道? 没得事。
13. 你没有来是吗? 没有。	你没得来哈? 没有。
14. 你认识不认识他? 认识。	你认不认得到他? 认得到
15. 明天我们聚会, 你能不能来? 能来。	明天我们出去耍, 切(法)不切(法)? 要得。
16. 你带有火柴没有? 没有。	有没得火柴? 没得
17. 你会不会说英语? 会。	你晓不晓得得来英语? 小菜(小菜-碟)
18. 你以为我真不懂吗?	你以为我真不晓得说?
19. 难道你敢打我吗?	你换我一下呀(vai)?
20. 你会说中文还是英文?	中文英文, 你晓得成哪一个?
21. 今天是你的生日还是郭楠的?	今天哪个过生日? 你姓还是郭楠
22. 你想要多少? 我想要两个。	你要好多? 两个
23. 你等了多久了?	你到老, 好久老?
24. 谁叫他这里来?	哪个喊他来呢?
25. 什么事情怎么急?	啥子事情搞得妹文个急
26. 你什么时候来了?	你啥子时候来的?
27. 你怎么认识他?	你是哪个认到他的?
28. 你的普通话说得这样好。	你的普通话还有点霸道哦。

重庆方言与普通话疑问句的异同

Name Rice White Place of birth: Chongqing Age: 23 Sex: M
Shapingba

The following sentences translate to CQ dialect:

First sentence is done for you.

普通话	重庆方言
1. 她漂亮不漂亮?	她漂不漂亮? / 她漂漂亮亮?
2. 你知道这件事吗?	你晓得勒个事情不?
3. 这件事你还不知道呀?	你还不晓得啷?
4. 你明天不来吗? 不, 我来。	你明天不来嘛? 不要来
5. 明天我们聚会, 你能来吗? 不能。	明天我们一起耍, 你来不? 不来
6. 你感冒了吗? 是(的)。	你感冒老嗦? 恩, 对头!
7. 你认识他吗? 不认识。	你晓得他不? 不晓得。
8. 那儿冷吗? 冷极了。	那点儿冷不? 黑冷。
9. 你要吸烟吗? 要。	你要来根烟不? 要的。
10. 你会中文吗? 不会。	你要会讲中文不? 不会。
11. 你把这本书带回去行吗? 行。	你把勒本书拿回去要的不? 要的。
12. 你不喜欢闻这个味儿? 喜欢。	你不喜欢闻勒个味道? 喜欢。
13. 你没有来是吗? 没有。	你是不是放了个胡子? 对头。
14. 你认识不认识他? 认识。	你晓得不晓得他? 晓得。
15. 明天我们聚会, 你能不能来? 能来。	明天我们一起耍, 你来不来到? 来到。
16. 你带有火柴没有? 没有。	你那点有火柴没得? 没得。
17. 你会不会说英语? 会。	你说不说得开英文? 说得来。
18. 你以为我真不懂吗?	你以为我真的不晓得嗦?
19. 难道你敢打我吗?	你敢打我嘛?
20. 你会说中文还是英文?	你会讲中文还是英文?
21. 今天是你的生日还是郭楠的?	今天是你自己的生日还是郭楠的?
22. 你想要多少? 我想要两个。	你要好多个? 两个。
23. 你等了多久了?	你等老好久咯?
24. 谁叫他这里来?	哪打喊他到这儿来的?
25. 什么事情怎么急?	啥个事情能个着(24)急?
26. 你什么时候来了?	你好久过来的?
27. 你怎么认识他?	你囊个晓得他的?
28. 你的普通话说得这样好。	你的普通话说得的好哇。

PRÍLOHA 4

POVIEDKA

有天儿，络耳胡，大脑壳，丁丁猫几根老板凳在茶园斗马股，突然听到外头一阵鸣嘘呐喊，好象是哪里搞起来老。几爷子哈都趁起来，“确哈切也”大脑壳对到另外两副颜色说。“要得”，“走马”勒两个生怕搞脱老，飞差差的暗到外头条。

巍拢切一看才晓得是几个少么爸和一个卖扑曲儿的农二嫂在那里对壕。听老半天才晓得少么爸开先说要买扑曲儿，几个整老黑多又不买老，农二嫂不依叫，鼓捣不许走。络耳胡看不下切老，指到几个少么爸开始贩盐：日妈*社会不是嫩个*的撒，该给的米米各人给白个！大脑壳生怕事情搞不大，跟到涨点：不给谨防着弄哈！

少么爸仗到人多，点都不得闪劲：爆烟子老头，不要在那航日古日古的，有本事拿手锤来告哈也！大脑壳哪里听得勒些言子嘛，找起袖子豆冲老上切一哪晓得还没冲拢，肚浪皮豆遭别个琢老一脚，一座犊儿拽到地下哎哟骡子的抻欢。络耳胡对到丁丁猫冷笑一声说：批崽儿每次都是嫩个，壳纂又还小麦，冲得又还飞鸡巴快，走，该我们上老！丁丁猫黑大个登登，说话声音豆象环艺的低音炮开到最大：捶哈啊啊啊。。。勒两个上切几爪豆把六七个崽儿弄翻在地夹，那边大脑壳也已经爬起来老，打起捞穿过来踩到一个少么爸的脑壳上：MMMP，嚼撒，还嚼不嚼？！络耳胡酒到一个崽儿的手问：老汉教育你对不对嘛？丁丁猫一声闷吼：给钱！给老各人爬！！

农二嫂拿到钱过后高兴惨老，眼睛都笑眯老：谢谢几个大哥老唷，扑曲儿随便整嘛！大脑壳正墨到伸手切抓几颗，遭丁丁猫一把逮过来，络耳胡赶忙说：我们晚上还要切吃龙二哥的席豆嘛，勒哈儿涨饱球老，哈哈儿还吃个锤子啊！

Jedného dňa Fúzač, Lebeň a Vážka, starí kumpáni, hrali v čajovni poker, keď zrazu začuli hluk prichádzajúci zvonku, akoby sa tam niečo zomlelo. Niekoľko starcov sa vzápätí zodvihlo. „Poďme sa tam pozrieť,“ navrhol Lebeň obom kámošom. „Dobre, poďme.“ Tí dvaja, v obave, aby im náhodu niečo neušlo, uháňali smerom k východu.

Vonku uvideli niekoľko chuligánov hádať sa s dedinskou predavačkou vodných gaštanov a obkolesili ich. Po chvíľke počúvania zistili, že tí výrastkovia jej najprv vraveli, že si chcú kúpiť gaštany. Niekoľkí ich zjedli za dobrú hrst', no nakoniec žiadne nekúpili. Predavačke sa to nepáčilo a odmietla ich pustiť. Fúzač sa na to už nemohol viac pozeráť, pristúpil k mladíkom a začal im nadávať: „Do rite aj s vami, takto to tu predsa nefunguje, zaplaťte jej!“ Lebeň v obave, že sa celá roztržka ľahko vyrieši, dodal: „Ak si nedáš pozor, dostaneš!“ Mladíci, spoliehajúc sa na to, že sú v prevahe, sa nezľakli: „Len vy sa tu starčekovia chabí veľmi nenaparujte a neskúšajte na nás svoje päste!“ Ako by mohol Lebeň takéto reči počúvať?! Vyhrnul si rukávy a vyrútil sa vpred. Kto by si pomyslel, že sa ešte ani nestihne poriadne rozbehnúť, a už dostane kopanec do brucha! Spadol na zadok a zakvílil od bolesti. Fúzač posmešne šepol Vážke: „S tým zasraným chlapom je to stále rovnaké. Vzrastom krpáň, ale ženie sa skurvene rýchlo. No pod'me, musíme zakročiť!“ Vážka sa so svojou mohutnou postavou a hlasom ako najsilnejší reproduktor v kine IMAX rozbehol a skríkol: „Na nííich!“ Len čo pribehli, zdrapili a okamžite zložili šiestich-siedmich chlapov na zem. Lebeň sa zatiaľ pozbieral zo zeme, pritackal sa a šliapol jednému kumpánovi na hlavu: Kurva, ešte chceš nadávať?!“ Fúzač vykrútil ruku jednému z nich a opýtal sa ho: „Potreboval si dostať lekciu, však?!“ Vážka na to zreval: „Naval' prachy! Naval' prachy a odpál'!

Keď si dedinčanka vzala svoje peniaze, od radosti sa jej zúžili oči a vraví: „Ďakujem bratia. Vezmite si tu z gaštanov!“ Lebeň sa už šiel natiahnúť, že si zopár vezme, keď ho v tom zastavil Vážka a rýchlo povie Fuzáčovi: „Večer ešte ideme k bratovi Drakovi na večeru. Ak sa teraz napcháme, kto bude o chvíľu znova žrať!?“